

ROMAAN

No 5

SISU:

Sven Elvestad: Daam ratastoolil.
J. C. Sörensen: Walaskala jahil.
Alfred Manns: Ameerika metsikust läänest.
Ed. Pärtmann: Õnne eha.
Taketori Monogatari: Kuuneiu.
Kälmän Porzsolt: Tolmuterad.
Ingole Baster: Süüdlane.
P. Grünfeldt: Me oleme põhjamaa pojad.
Arkadi Awertshenko: Taimetoitlik abielu.
K. Kasesalu: Lühemad lood.
H. Courths-Mahler: Iseäralik tingimus.

Kirjastus-osaühisus „Areng”
Tallinn, 1925. IV. aastakäik.

Hindmõistatus

Nr. 5 (71).

Mu esimene pool lehtpuude hulka kuulub,
Ja teisega üht neiu wõid kutsuda.
Ja kokku — mu wärwid sull' meeldiwad;
Mind püüdes silm weidi rõõmustab;
Kui lendan, jääd pettunult maha.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16, kuni 12. aprillini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ Nr. 9. (75.)

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) 1 aastakäik köidetud „Romaani“ 1924; 2) 1 anne Ed. Wilde kogutud teostest; 3) Eino Leino — „Ühepäewa lüürikad“.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 1 (67).

on järgmine:

1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925
200	165	130	216	181	157	122	208	173	138	235	1925		
188	153	118	204	180	145	231	196	161	126	223	1925		
176	141	227	192	168	133	219	184	149	125	211	1925		
164	129	215	191	156	121	207	172	137	234	199	1925		
152	117	203	179	144	230	195	160	136	222	187	1925		
140	226	202	167	132	218	183	148	124	210	175	1925		
128	214	190	155	120	206	171	147	233	198	163	1925		
116	213	178	143	229	194	159	135	221	186	151	1925		
225	201	166	131	217	182	158	123	209	174	139	1925		
224	189	154	119	205	170	146	232	197	162	127	1925		
212	177	142	228	193	169	134	220	185	150	115	1925		

Loemann, Harry Lagus, Thomas Meindok, Luise Neumann, Elmar Nipmann, Amanda Neumanskraft, Wälfried Neumanskraft, Alfred Pelton, Udo Riga, M. Stern, Hugo Siimann, C. Suistub, A. Simm, Arnold Sugala, Gustaw Tamman, Oskar Tirmann, A. Tonson, Kaljo Tagmar, Magda Wõsa, Wessy Wessendorf, P. Weimann, Endel Wahtrik.

Tartust: Oswald Beifeldt, Alex. Christian, K. Haroff, Endel Kristian, H. Kristian, E. Pärn Hedwig Puijat, Aleks. Sabrak, K. Tralla, L. Tauts, L. Tilga. **Rakwerest:** Erich Wandemann. **Pärnust:** Milda Kung, Joh. Sepp, Juta Janson. **Paidest:** K. Müllersdorf, Salme Schleicher. **Wiljandist:** P. Simonlatser. **Laurast:** J. Pallo. **Jõgewalt:** Terasmägi. **Türlit:** Musu Albert, **Uulust:** Arkady Reinik.

Õigeid teateid saatsid:

Tallinnast: B. Amos, Hilda ja A. Armann, Ada Altberg, Erich Amos, R. Baumann, E. Brakel, R. Esop. Vold Goman, Fanny Gutmann, Lembit Hermel, Lolo Juuse, Ella Jung, Hans Kuisk, A. Kimalane, Adele Kasemets, Ilse Kuisk, Jaanus Kaik, Axel Kollist, B.

Neist wõitsid loosimisel: 1) Tõukekelgu — F. Gutmann, Tallinn, Falki tee nr.6; 2) M. Linnasaare — „Lembitu sündimine“ — H. Kristian, Tartu, Tartu-Wõru Rahukogu; 3) Ed. Bornhöhe — Tasuja — Erich Amos, Tallinn, Falks-pargi t. 33, krt. 1. „Romaani talitus.“

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o. -ü. „ARENG“.	1/1 Ihk. M. 3500.—	1/4 Ihk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	TALITUSE ADDRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	(uks B Laenupanga majas).		Tekstis 50% kallim.
Üksiknumber	„ 40.—	Telefon 12-53.		

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 5 (71)

Märts 1925

IV aastakäik.

Daam ratastoolil.

Norra kirjaniku Ewen Elvestad'i romaan.

2

Pärast seda kui ta telegrammi ära oli saatnud, tegi ta oma majahoidjale ülesandeks, kohwer valmis pakkida.

Ja siis polnud tal enam midagi muud teha, kui ainult sündmuste arenemist ära oodata. Ta tõmbas omale jälle toakuu selga ning laskus istmele, et katkestatud lehelugemist jätkata.

Waewalt tund hiljem helises telefon. Krag tundis ära proua Percivaline Sage hääle:

„Kõnelesin ameeriklastega,“ ütles ta.

Krag segas wahele:

„Olge ettevaatlik. Kas olete ka kindel, et Teid keegi ei kuule?“

„Jah, istun oma toas, ja ukseid on lukus. Ameeriklased on wälja läinud ja peale selle, nad ei oska Norra keelt.“

„Seda ei wõi keegi teada. Noh, mis nad ütlesid?“

„Nad olid väga pahased. Ah, olen nii õnnetu.“

„Mga Teie ütlesite neile omelt, et nad toast peawad lahkuma?“

„Jah, ütlesin neile, et üks mu wanemaist panjooonijõpradest neid tubasid tingimata omale tahab. See ei minewat neile korda, ütlesid nad. Ja nad pakkusid mulle lõpuks raha, terwent sada krooni rohkem — ja siis.“

„Ah, Teie rahaahne inimene,“ ähwardas Krag naljatades, „Teie wõtsite muudugi sada krooni wastu?“

„Jah, mis ma siis pidin tegema? Olen iseseisew, õnnetu naitsterahwas.“

„Seega saate siis Teie 350 krooni kahe wäikse toa eest. Jah, Teie olete tõesti kahjatuswäärne inimene!“

„Ja mul on ka Teie jaoks suurepärane tuba teisel korral. Kas oleksite sellega nõus, herra Krag?“

„Noh, pean ju, kui ameeriklastele oma toad nii väga kallid on. . .“

„Jah, ka mina ei suutnud aru saada, miks Teie just nimelt neid tubasid tahksite. . .“

„Mulle polnud neid tubasid waja, waid tahksin ainult teada saada, kas ameeriklased neid ka mingi hinna eest käest ei anna. Minu isiku jaoks jätkub täielikult toast teisel korral. Tulen homme kell kaks.“

Broua Sage oli väga rõõmus ja lubas toa hästi mugawalt fiske seada.

Ja seega oli kõnelus lõppenud. Homme kell 2 — selle ajani saab ta wastuse Chicago politsei presiidiumist.

Kui Asbjörn Krag teisel hommikul istus einelauas, helises äkki korridoritukse kell. Ta majahoidja astus tuppa ja teatas:

„Nüüd on ta jälle siin!“

„Kes?“

„Daam, kes eile siin läis.“

Muidu väga auväärt daam järgnes maja-hoidjale kanna pealt. Ta näis olevat suures ärritusel, ta juuksed olid sassis ja käed värisevad.

Krag wiis ta oma töötuppa.

„Mis on?“ küsis ta. „Mis on juhtunud?“

„Ah, olen nii õnnetul!“ hädaldas ta.

„Soo-oh! Mõdi nii? Kas saite ehk jälle uue jajafoonilise ameeriklaste käest?“

„Teie ei tohiks naljatada, herra Krag, sest asi on tõesti väga tõsine. Rahjatsen väga, et Teie poole olen pöörnud.“

„See on ju meelitam.“

„Ärge saage minust walesti aru. Urwan ainult, et oleks parem olnud, kui ma end sellesse asjasse poleks seganud. Ameeriklased on minust aru saanud.“

„Mis Teie ei räägi?“

„Teie ometi pole lobisenud, herra Krag?“ küsis ta puuriva pilgu saatel.

„Armas proua Hage, rahustage end weidi ja siis jutustage, mis on juhtunud.“

„Ameeriklased on tähele pannud, et ma neid walwan.“

„Aga seda pole Teie ometi teinud!“

„Mõtelge telegrammi peale!“

„Ah jah, muidugi!“

„Nad on teada saanud, et ma sellest ära kirja tegin. Nad tulid täna mõlemad minu juure ja seletasid, et nad minu kohtu kaebawat, kuna ma lubamata moobil end nende asjadesse olla seganud. Keegi teine polka nende telegrammi näinud, peale jooksupoisi, ja see olla seda mulle kindlasti näidanud.“

„Mis Teie wastastite?“

„Salgastin kõik maha. Kuid samal filmapilgul tuli õnnetuseks mu jooksupoisi tuppa, ja nad tundisid tema kõik üles tunnustama. Ah, see oli piinlik! Aga kuidas seletate seda, et nad mind kahtlustama hakkasid?“

„Kas olete ehk kellelegi sellest loost rääkinud, proua Hage?“

„Ei, mitte ühelegi peale Teie. Selle juures wõin kas wõi wanduda.“

„Noh, siis on lugu tõepoolest müstiline.“

Seal helises jällegi torridoorikell. Proua Percivaline ehmatas.

Kragi majahoidja astus tuppa ja ulatas herrale nimekaardi.

„Upton Beckett,“ luges detektiiv.

Panfoonioniomanil tõusis toolilt, rahwatu kui surm.

„Palastaja Jumal,“ ägas ta, „see on ju üks minu ameeriklastest!“

Neljas peatükk.

Mr. Upton Beckett.

Asbjörn Krag haaras proua Hage käest tugewasti finni.

„Teie peate enese üle walitsema,“ ütles ta, „muidu rikute veel kõik ära.“

Ta lükkas daami jöögutuppa ja sulus siis ukse ta järel.

Mr. Upton Beckett seisits järgmisel filmapilgul ufjeläwel. See oli wäike, kuid tugewa tehaehitusega mees, umbes kolmekümmewie-wõi neljakümne-aastane. Ta kandis Ameerika moel keerutatud murrusid, keskcl lahutatud, otsaesisel ligi olewaid juukseid, lahtist, hallirundulist päsitut ja hoidis käes mütsi, sordist „sypence.“ Polnud waja palju inimitundmist, et mister Beckett'is ära tunda ameeriklast; ta näowärm oli igatahes filmapaistwalt tume, kuid ta oli ehk pikemat aega elanud troopides.

Wõõras waatas argsi paberilehele, mis tal näppude wahel oli.

„Mr. Kragh?“ küsis ta Ameerika murdes. Krag kummardas. Ameeriklane sulns ukse ja astus lähemale.

„Tulen väga piinlikus asjas,“ ütles ta. „Teie olge weendumud selles, et ma Teid poleks waewanud, kui mul mitte väga tähtis ülesanne poleks täita. Talitan teiste ülesandel.“

„Kes on need teised?“ küsis Krag üksluiselt, kuna ta külalist palus istet wõtta.

Ameeriklane waatas talle kiirelt otse ja naeratas. Ta istus ja wiskas rahulikult ühe jala teise peale.

„See ei huwita wiist Teid,“ ütles ta. „Ma ei saa üldse mitte aru, mis huwi Teid ajab sellesse loosse end segama.“

„Wabandust,“ wastas Krag, „kuid olge juba awalikum, kui Teie nõuks olete wõtnud, mulle oma külasiuse otstarbest kõnelema.“

„Kas tunnete Teie mind?“ küsis ameeriklane.

Krag heitis pilgu nimekaardile.

„Mispalju kui mäletan,“ wastas ta, „on see esimene lord, kus mul au on Teid näha. Kas olete warem kunagi Kristiaantas elanud?“

„Ei, aga minu ametiwend on siin olnud.“

„Nii, Teid on siis kaht,“ pomises Krag samas üksluisel toonis.

Teine kergitas kulme ja waatles Kragi kahtlustawa pilguga.

„Seda Teie ju teadsite,“ ütles ta.

Asbjörn Krag kehitas õlgu.

„Teie peate järele andma, et Teie ülespidamine on isearalik. Waewalt olete tuppa astunud, kui Teie juba minu sõnade juures hakate kahtlema. Otsesohjelt küsides, mis on

Teie külastäigu põhjusel? Ma ei tunne ju Teid. Mu aeg on kalliks, ja ma pean Teilt seletust paluma."

Kuid see ei avaldanud mõõra peale mingisugust mõju.

"Kõnelesin oma ametiwennast," jatkas ta rahulikult. "Ta nimi on Franklin, Charles Franklin."

"Teie ametiwend?" päris detektiiv. "Kuidas on ta Teie ametiwend? Kui arhitekt, kaupmees või ajakirjanik?"

"Ei," vastas ameeriklane järskult. "Oleme ametiwennad, sellest peab Teile jatkuma. Kuid tahaksin Teie tähelepanu juhtida asjaolule, et meid on kaks, Charles Franklin ja mina, Upton Beckett. Ja meie kahega on raske nalja teha."

Ushjörn Krag naeris.

"Ma pole naljatamise peale mõelnudki," seletas ta.

"Ometi olete sellekohase katsega hakkama saanud. Ja sel põhjusel tulingi Teie juure."

Ushjörn Krag avaldas naeratuse kaudu oma headmeelt selle üle, et mõõras asja tuumale lähenema oli hakanud.

"Kuidas olen ma siis Teile pahandust tekitanud?" küsis ta.

"Teie olete meie telegrammist omale äratirja walmistanud."

"Ei, seda ma salgan," ütles Krag tõsiselt.

"Nii. Ja peale selle olete ühe daami meid wariitfema pannud."

"Kes oleks see daam?"

"Meie neetud hotelli perenaine."

"Millise hotelli?" päris Krag halastamata.

"Hage erahotelli," vastas ameeriklane. "See proua Hage on intrigant, hüsteeriline naisterahwas, ja Teie, mu herra, Teie lasete end nli kaugele wiia, et talle appt astute?"

"Nii! Kas usute seda siis tõesti? Ja mis määral awitan ma teda?"

"Sel määral, et see naine peab meid kahtlasteks isikuteks, kes ta külalisi kawatsewad paljaks warastada."

Krag ajas filmad pärani.

"See on igatahes nii," kostis ta. "Nagu teate, olen ma eradetektiiv."

Teine noogutas pead.

"Ja kui säärane," jatkas Krag, "wõtan oma peale wahel ühe või teise asja, mis awalikul jälgimiseks pole veel küps. Toome lähedase näite: Suure, lugupeetud panfiooni juhataja tunneb üksikute oma mõõraste wastu kahtlust. Ta leiab nende ülespidamise kahtlase olewat. See näib talle mitmes suhtes kaunis isääralik. Nad nõuawad kindlasti asumist just teatud toas, kuigi nad wõiksid saada parema palju odawama hinnaga. Perenaine läheb rahutuks.

Ta oletab, et mõlemal wäljamaalasel on kurjad kawatsused peas, ja tuletab hirmuga meele kõiki linnas sündinud murdwargusi. Otseloheselt üteldes, siin pole midagi isääralikku, kui perenaine kahtlustama hakkab ja ka mõõraste järgi weidi walwab, kui ta, näiteks, kogemata teada saab, et herrad panfioonis korraldatawast wäiksest tantsuõhtust lohe Ameerikasse telegrafeeriwad. Ta ei taha otselohes politsei poole pöörduda. Ta püüab sellest hoiduda, et politsei ta panfiooniga kuidagi ühendusse astub. Seepärast tuleb ta minu, kui eradetektiivi juure, kes võib selle asja paremini ja wäheha kõmuga korraldada. See on kõik. Teie olete äratanud proua Hages kahtluse. Võib olla, on ta tõepoolest meidi närwilik. Kuid samati on võimalik, et ta asja peale waatab liig rahulikult. Ma pole selle looga veel küllalt tutaw, et oma otjust awaldada."

Ameeriklane läks mihaseks.

"Weel mitte küllalt tutaw!" hüüdis ta. "Kas kawatsete weel edasi end sellesse asjasse segada?"

"See oleneb sellest, kas panete oma kaardid awalikult lauale?"

"Mida mõtlete selle all?"

"Kas nimetate mulle oma ja Teie ametiwenna ülespidamise põhjuse ja otstarbe? Et siin midagi peidus on, on ju kindel."

Ameeriklane naeratas.

"Hüwa," ütles ta, "kui ma Teile nüüd kõik jutustan, kas jätate siis meid rahule?"

"Sel juhtumusel oleks mu töö lõpul."

"Plus. Kui ma Teile nüüd jutustan, et see tõepoolest on meie panfiooni üht rikkamat mõõrast, miss Kelly Andersoni, kelle toad asuwad meie tubade kõrwal, — paljaks warastada, mis ütlete Teile siis?"

"Ma ütlen, et Teie waletate, mu herra," vastas Krag.

"Nagu soowite?"

"Ma pole laps," ütles Krag, "rääkige õigust!"

"See on õigus."

Krag waatas oma kella, — siis heitis ta pilgu mõõrale — ja sealt uksele. Ta kawatsus oli kindel.

Teine tõusis äkki püsti.

"Hoidke end," ütles ta. "Teie segate end hädaohtlikku mängu, mu herra, ilma et sellest ise midagi teate. Lulin siia, et Teid hoiatada. Kas tahate hoiatuselt lugu pidada?"

"Ei," vastas Krag, püsti tõustes, "ma ei taha."

Seal koputas keegi uksele, ja enne weel kui Krag "siis" jõudis hüüda, seisis keegi mõõras herra toas.

Ameeriklane tutvustas:

„Mr. Charles Franklin.“

„Mis moel,“ hüüdis Krag weidi imestanult, „tulite Teie läbi lulus korridorist?“

Wiies peatükk.

Peategelane.

„Kas ei aita, sellest,“ kostis küsitaw, „et mina siin toas olen? Kas peab tingimata ka teadma, mis moel ma siia pääsesin?“

Asbjörn Krag mõtles järele, kas wõidast wälja wisata wõi mitte.

Kuid ta arwas paremaks, rahulikult jääda ja wõidast waadelda tumma imelusega. Ta nägi filmapiltset, et tal siin sootu teise istuga tegemist oli, kui seda oli wäike mister Upton Beckett. Mr. Charles Franklin oli suure ja tugewa fehaehitusega; ta litgutuste kindel, elastiiline täiuslikkuse kõneles suurest kehalisest jõust. Ta nägu oli tõsine ja kindel, ja punased ette-tükkivad wurrud andsid sellele karmi ilme.

Kragile näis, nagu heidaks mr. Franklin oma ametiwenna peale etteheitwa pilgu. See astus arglikult samm u tagasi. Asbjörn Kragi rahulik üleolek oli mr. Beckett'i peale kaunis tugewasti mõju juutnud awalbada, mida see nüüd asjata püüdis warjata.

Nüüd kõneles mr. Charles Franklin. Ja ta kõneles toonis, mis teatas, et ta on harjunud laskima.

„Keelan Teie ära,“ ütles ta Asbjörn Kragile, „et Teie end mete asjadesse segate.“

„Keelan ära, minu majas säärast tooni tarwitada,“ wastas Asbjörn Krag. „Küsin Teilt, mis moel tulite Teie minu korterisse, ja enne kui ma selle küsimuse peale wastust ei saa, ei kawatsegi ka Teiega juttu wasta.“

„Üks oli awal,“ wastas Franklin, „ja nii astusin ma takistamata sisse.“

„Ah, saan aru,“ lausub Krag, „see on wana kriugas, mu herrad, mida olen oma tegewuse tsel kullaldaselt näinud.“ Ta osutas mr. Beckett'ile. „Esimene teist jättis ukse pilukile, et Teie nägemata wõiksite sisse tungida. Seian, et Teie omale palju lubate.“

Mr. Franklin astus Kragile samm u wõrra lähemale, pani käe kirjutuslaua äärele ja ütles:

„Mitte meie ei luba omale palju. Kaitseme end ainult Teie wastu. Oleks Teie end eemale hoidnud, poleks me ka Teie juure tulnud, mu herra.“

„Mille peale wõite kaewata?“

„Teie olete telegrammi lugenud, mille meie Ameerika saatime.“

„Just nii.“

„Ja Teie saatsite wastawa järelepärimise Ameerikasse?“

See tuli detektiivile ootamata. Kust teadsid nad seda?

Mr. Franklin püüdis Kragi pilgu kinni.

„Näen, et Teie olete imestanud,“ ütles ta.

„Niipea kui teada saame, et keegi meie kawatsest midagi teab, siis ei saa ta ju meie eest midagi enam warjul hoida. Kas olete oma telegrammi heale wastuse saanud?“

„Sellest küsimusest ei soowi ma rääkida!“

Kui ameeriklane midagi tahtis ütelda, ehitas teda korridorikella äge helistamine.

Seal tuleb weel mõni kolmas, mõtles Krag.

Mr. Franklin naeratas.

„See on ehk telegramm,“ ütles ta, „ootame senni siin, kuni kuuleme resultaadi.“

Oligi nii, nagu ameeriklane oli oletanud. Krag kuulis jutuwajamist oma majahoidja ja kellegi wõrra hääle wahel, filmapilt hiljem astus esimene tupp. Tal oli telegramm käes.

Kui majahoidja oli lahkunud, waatas Krag ameeriklastele otse.

„Urge häbenege,“ lausub Franklin, „palun lugege telegrammi läbi.“

Krag awas telegrammi. Selles leibus ainult üks chiffr-sõna. Krag wõis sellest ainult wõtme aru saada, kuid ta ei tahtnud wõrrasõnle näidata, et ta chiffr-telegrammi on saanud. Ta pistis telegrammi tasku.

„On wastus huwitaw?“ päris Franklin.

„Wäga huwitaw,“ wastas Krag. Ta waatas jällegi oma kella.

Kuid nüüd luskus Franklin naerma, ja ta kaasklane löi kobe sekka.

„Kas pean Teie üttema,“ küsis ameeriklane, „mis seal telegrammis seisab?“

Krag noogutas pead.

„Wõiksin kas wõi wanduda,“ jatkas teine, „et selles telegrammis peitub waid üks sõna.“

Krag jäi rahulikult, kuid südames imestas ta teise iseteadmuse üle. Telegrammis leibus tõepoolest üksainus sõna.

„Detage, et see on nii,“ ütles Krag, „siis wõite ehk mulle ka ütelda, mis sugune sõna?“

„Seda ma usun,“ wastas ameeriklane. „Kuid peate mulle lubama, et telegrammi näitate, kui olen dieti arwanud.“

Krag mõtles filmapilgu.

„Kaske kuulda.“

„C a r a t g a n,“ ütles Franklin.

Krag raputas pead.

„Siis on see M o n t r o s e.“

Krag pani telegrammi lauale.

Telegramm seisib tõepoolest koos ainult sõnast „Montrose.“

„Kas tunnete ka selle sõna tähendust?“ küsis Krag.

„Muidugi. Kuid maadate ise koodeksist järgi.“

„Jus. Kas veel midagi soovite?“

„Ameeriklastel tõusid üles. Edmalt Franklin, siis ta ametimend.“

„Tahan Teile ainult ütelda, et Teie meie asjus mitte midagi kätte ei saa,“ ütles Franklin. „Arwan, et Teie tulewikus eemale hoidute.“

„Ja kui ma seda ei tee?“

„Seda halvem Teile jaoks. Andsime Teile tänx väikse proovi sellest, mida suudame. Teie ei jõua kaugemale. Võin Teile ainult finnitada, et Teie ainult iseenelele halba teete, kui meie teele ette tulete. Pidage meeles, kui oma tegewust jaitate, võtame meie hoopis teised abinõud tarwitusele.“

Krag kummardas.

„Hüwa,“ ütles ta, „nii siis tean ma, mis mul on oodata.“

Krag saatis mehed ulseni ja sulus selle nende järel.

Kui ta oma töötuppa tagasi tuli, istus proua Percivaline seal ja nuttis tase, taskurätt näo ees.

Krag ei seganud teda.

Ta läks oma raamatukogu juure ja awas Chicago politsei koodeksi See kestis tükk aega, enne kui ta otsitud sõna leidis. See tähendas järgmist:

„Milleks küsite? Teatage sellest.“

Krag mõttes järgi. Ta oli Chicagost lihtsalt küsinud, kes warjab end telegrammi-aadressist „Browning“ taga, mida mõlemad herrad olid tarwitanud. Ja nüüd sai ta puiklema raskuse, kuigi Chicago politsei teda tundis. See üleliigne ettevaatus nõudis selgitust.

Ja nüüd tuli talle meele teine sõna, mida Franklin algul oli nimetanud. „Carigan“ oli see olnud. Krag awas „C“ rubriigi ja leidiski sõna. See oli tüübiline Ameerika sõna, mida kõige parem on tõlkida lausega; „Mine kute põrgu!“

Kuues peatükk.

Salakuulaja.

Ushjörn Krag pidi selle lihtsa, kuid arusaadawa sõna puhul tahtmata naeratama.

Kuid ta tahtis veel lord katses teha ja otsis edasi telegrammikoodeksis, kunni leidis sõna „Mississippi.“ See tähendas: „Ma ei saa soovitud teadet anda.“ Siis leidis ta sõna „Arizona,“ mille tähenduseks oli: „On tahtis, et saan wastuse oma küstmusel.“

Ushjörn Krag seadis kofku telegrammi neist kahest sõnast.

Mõne tunniga wõis telegramm Chicagoss olla. Ohtupooliku jooksul on wastus käes. Ushjörn Krag pidas wõimalikuks, et Chicago politsei ettevaatuse pärast talle soovitud teadet ei saada. Teine telegramm rahustaks neid herrasid. Detektiim ei kahelnud filmapilkugi selle juures, et ta peagi selle teate omab. Kuid kui ta siis jälle ameeriklaste ülespidamise üle järgi mõtles, näis kõik talle olewat lahendamatu mõistatus.

Ei nad seda teadsid, et temal aimu oli nende telegrammist Ameerikasse, selles polnud midagi imestamiswäärist. Nähtawasti polnud närwi.ik proua Hage walfida suutnud. Aga kuidas wõisid nad teada, et ta ka ise telegrammi Ameerikasse saatis? Ja kust teadsid nad Chicago politsei koodeksi? Nad olid kas ise poliiseinikud, wõi aga kuritegijad, kel olid paremad ühendused, kui ühelgi teisel roimariil. Krag mõtles järgi, — kuid ainult filmapilgu, — kas peaks ta asja lõpetama. Kuid ta teadis ka, et see asi teda ometi rahule ei jäta, et ta ikka alataja enese käest aru peaks pärima: mis ja mis?

Seepärast oli parem, loo selgitus kõige kiiremas korras läbi wiia. Kuid ta oli piinlikus seisukorras, sest ta ei teadnud, kas ta töötab heas wõi kurjas asjas. See ei tähenda midagi. Tuli kõige pealt edasi töötada. Ühe wõõra üleolek oli teda wihastanud.

Nüüd alles pööris ta pansiooniomaniku poole, kes kogu aeg oma taskurätti oli nutnud. Krag teadis, et ta siit mingisugust abi ei wõi loota. Ta oli niiwõrra ehmatanud, et üksainus karm ja iseteadew sõna ta kõik tegema oleski sundinud. Tahtis nüüd Krag ta majasse tulla, siis ei tohtinud isegi tema teada, kudas ja mis kujul Krag ilmub. Kõige pealt pidi proua Hage uskuma, et Krag selle asjaga enam midagi tegemist ei tee.

„Teie kuulsite mu jutuajamist mõlema herraga,“ ütles ta.

„Ah Jumal, jah,“ nuuskus ta, „olen nii õnnetu!“

„Monoh, Teil pole põhjust selle üle hirmu tunda. Lugege seda telegrammi...“

Proua Percivaline Hage heitis piljarist nõretawa pilgu paberile.

„Montrose,“ luges ta. „Ma ei saa sugugi aru, mis see peab tähendama.“

„See tähendab,“ wastas Krag, „et pole olemas mingi hädaohtu Telegramm ütles, et mõlemad herrad reisirwad teatud ülesandel, millest mitte ei tohi kõneleda, kuid siin pole mingi tingimusel tegemist kuriteoga.“

„Ah, Sumalale tänu!“

„Teie mõite nüüd täitsa rahulik olla.“

„Aga mis mõtlete siis nüüd teha, herra Krag?“

„Teen mõlema herra nõuande järele ja ei sega end enam sellesse asjasse,“ vastas Krag. „Jätan nad iseenese hoolde. See on ainuõige samm. Ja samati peaksite ka Teie talitama. Teie peate aru saama, et Teil siin on tegemist wäljamaalastega, ja et eriti ameeriklased tihtilugu hoopis teisiti üles astuvad, kui meie sellega oleme harjunud. Kui ainult oma raha kätte saate, siis on ju kõik korras.“

„Jah, seda ma arwan, ja see on nii ka kõige parem,“ ütles proua Hage ja tõusis üles.

Daam oli wahpeal oma pisarad ära kuiwatanud ja näis ütle mata õnnelik, et asi õnnelikult lõpule hakkab lähenema.

„Aga,“ jatkas ta, „kas tohin jälle Teie poole pöörduda, herra Krag, kui järgmistel päewadel midagi erilist peaks juhtuma?“

Abjörn Krag mõtles filmapilgu.

„Siis kirjutage mulle,“ ütles ta siis. „Aga isiklikult ärge tulge.“

„Hüwa, ma kirjutan siis.“

„Ja ärge saatke kirju posti kaudu,“ hoiatas ta. „Saatke kirjad jooksupoisiga. Kui wana on Teie jooksupois?“

„Seitsmeteist aastat.“

„Nojah, see on ju ükstaiks kõtt. Juhtub Teie juures midagi, siis teadustage sellest wiibimata kirjateel.“

„Seda ma teen!“

Krag teadis, et mõlemad ameeriklased selles küllalt targad on, et poissi rahaga oma poole meelitada. Kui antakse jooksupoisi kätte kiri, mis määratud Abjörn Kragile, siis läheb see küll tingimata enne ameeriklaste kätte läbi. Ja Kragi wastus samati. Sellest järgnes, et korrespondentist kaudu on võimalik ameeriklasti effektele juhtida.

Kui proua Hage oli lahkunud, hakkas Krag lähemalt järel mõtlema, mis moel kõige kasulikum oleks asjaga peale hakata. Üks oli kindel: ta pidi panstoont pääsema. Mis puutus panstooniomanikusse, siis polnud see raske, end nii maskeerida, et ta detektiivni ära ei tunne. Deine küsimus oli aga: ameeriklased, kellest eriti ühel olid wäga terawad filmad. Kuna ta selle üle järgi mõtles, lehitses ta hajameelsena ajalehti. Kuulutuste seast torlas talle üks nimi filma, mis ta tähelepanu oma peale tõmbas.

„On see daam jälle siin, siis võib ta mulle appi karata,“ pomises ta.

Käsku tõmbas ta omale pallitu selga ja lahkus majast.

Ta juhtis oma sammud Tivoli-warieté poole.

Kui ta üle Rahwusteatri platsi sammus, märkas ta noort daami, keda küllalt ratastoolil mööda Stortingsgade't. Kirjelduse järgi tundis ta selles daamis koge ära miss Nelly Andersoni. Ta tooli lütkas punajuukeline naisterahwas, seega proua Habermann.

Abjörn Krag ruttas warieté kassaruumi. Siit võis ta möödaminejaid filmas pidada, ilma et keegi teda ennast oleks näinud.

Nelly Anderson oli wäga ilus tüdruk. Ta näis kaunis wärske ja lõbus, ja poleks ta mitte lebanud ratastoolil, siis poleks Kragil ialgi mõttesse tulnud, et see daam võiks olla halwatud.

Tema suu ümber ei mänglenud sugugi keeldumuse kurblikud jooned, mida harilikult võib tähele panna wigaste inimeste nägudes.

Naisterahwas, kes tooli lütkas, oli suure kondiga inimene, jämedate, peaaegu tooreste näojoontega.

Näis, nagu oleks ta parajasti ärritatud meeleolus, sest kogu aeg tõukas ta ratastooli kord ühele, kord teisele poole. Ja walas wälja oma wiha sõimusõnades — waele noore tütarlapse peale.

Miss Nelly püüdis end kallista, kuid teine kallistas ta jutu.

See näis olemat walt tüli, sest inimesed tänamal pöörfid wahel ümber.

Inimesed tänamal — nende hulgas filmas Krag üht teisel pool ääres.

See oli wõõras isik suureruudulises palitus, kes kogu aeg lehitses ome punakõitelist reisujuhti ja seejuures edasi sammus.

Kragi tähelepanu kõitis weel asjaolu, et see wõõras huwitatult silmitses ifegi kõige harilikumaid ehitusi.

Critist tähelepanu teenis asjaolu, et ta kogu aeg sammus ratastooli kõrwal, kuigi teisel pool tänamat.

Krag naeratas selle tähelepaneku puhul.

Ta oli wõõra ära tunnud. See oli mister Charles Franklin, tutaw ameeriklane. Krag sai sellest mehest aru; kui ratastool weidikeseks peatas, pidas wõõraski tarwilikuks seisma jääda, et mõnda lähemat maja waadelda. Siibises ratastool edasi, siis hakkas ka ameeriklane edasi minema.

Lõpuks kadusid Drammensvej'l Kragi silmist niikõralt ratastool kui ka ameeriklane.

Krag läks üles Tivoli-parki.

Ta teadis, et ameeriklased ratastooli rahule põlnud jätanud.

Sõitew daam pidi olema äärmiselt tähtis isik, et ta peale niipalju tähelepanu kulutati ja isegi waewa nähti riidemoonutuste kallal, et aga daami waritseda.

Krag läks saali, kus Tivoli-kunstnikud oma teatriproowe toimetasid.

Seitsmes peatükk.

Stella.

Silmapiilgul, mil ta saali tähtis astuda, sattus ta ettemõtte direktoriga vastamisi.

"Siia ei tohi keegi sisse astuda," seletas see, "kunstnikud on parajasti proovil ja sel ajal ei tohi siia ükski mõõras tulla."

Åsbjörn Krag kummardas.

"Kuid mulle on see ometi lubatud?" küsis ta Direktor waatas talle lähemalt otsa ja naeris.

"Aga loomulikult," wastas ta.

Krag astus saali, kus parajasti keegi tantšjanna Tivoli-orkestri helide saatel julgeid hüppeid tegi. Krag tundis ta kohe ära, see oli daam, keda ta otsis.

Kui proow oli lõppenud, saatis ta kästjala tantšjanna juure.

See tuli, mäsfituna suure šhawl'i, figarett suus. Ta oli daanlane.

"Tere, preili Stella," teretas Krag.

Nüüd tundis tantšjanna ta ära ja oles rõõmu pärast peaaegu ümber ta kaela kinni haaranud.

"Kas olete alles täna pärale jõudnud?" küsis Krag.

"Tulen otselohke aurikult ja pean juba täna õhtul tantšima ja laulma. Aga misjugune orkester! Ja misjugune tuuletõmbus! Kus Teie õige tulet? Ja miks on Teil misjugune matusenägu ees?"

Krag tegi liigutuse, et ta tasemini räägiks.

"Peate mulle appi tulema, preili Stella," ütles ta.

"Südamest ja hea meelega."

"Kas mäletate, et ma Teid kord nende kirjakeste puhul pääsisin? Muudu oles sellest veel skandaal tekkinud . . ."

Nüüd andis variété-daam detektiivile märku, et ta waltiks.

"Olge nii lahke ja ärge tuletage seda enam meele," ütles ta. "Kuid ma olen selle eest Teile itkagi veel tänu wõlgu."

"Siis tõendage seda wastuweenega."

"Hea meelega, nagu juba ütlesin."

"Jus. Kus Teie elate?"

"Seda teab armas Jumal," wastas tantšjanna. "Selle kohta annab aru proua Hansen."

Ta waatas ringi.

"Hansen!" hüüdis ta, "Hansen!" "Hansen" tuli. Ta oli paks daam, kestmises eluaastates, rikkalikult kallisnähkadega ehitud. Ta higistas ja häbaldas siiski külma üle.

"Tule siia, Hansen," hüüdis Stella, "see on mu tädi," tutvustas ta.

"Ütle mulle, Hansen, kus elame meie õlgusepoolest?"

"Tahsin parajasti ära minna, et lorterit otsida," wastas küstaw.

Stella noogutas pead.

"Kas kuulete," ütles ta, "meie pole veel ulualust leidnud."

"See on väga hea," armas Krag, kuna ta taskust ühe kaardi wõttis. Ta kirjutas paar sõna, ja ulatas siis kaardi proua Hansenile.

"Seal wõite Teie elada," ütles ta, "see on suurepärane panfsoon."

Proua Hansen luges:

"Percivaline Hage panfsoon"

"Jus nimi," naeris Stella, mine sinna, armas Hansen, asjad on wist ifka veel raudteel. Ja siis oled nii hea ja palid nad kohe wälja. K annan täna õhtul sinist kleiti."

Proua Hansen pomises midagi wäljakannatamatust külmas ja tähtis minna. Kuid seal hoibis Åsbjörn Krag teda tagasi.

"Paluge omale panfsoonis kolm tuba," ütles ta, "üks Teie jaoks ja kaks preili Stellale."

"Misjugune uhtus!" ütles Stella.

"Ja ühes preili Stella toas seisiku klawer."

"Mul on siingi juba muusikat küllalt," seletas Stella.

"Olge head, waitige," ütles Krag poolpahajelt segamitse pärast.

"Ärge hinnast end hirmutada laste, wõtte toad, ükskoif mis nad matšawad."

Hansen noogutas waib peaga.

"Ja küsib Teilt proua Hage, kust Teie tema panfsooni aadressi olete saanud, siis ütlege ainult . . ."

Kuid proua Hansen tegi tõrjuwa läe liigutuse.

"Siis ütlen ainult: Stop! armas proua Hage, waitimine — auküsimus."

"Jus. Meie tohime Teid usaldada."

Proua Hansen lahkus.

Stella waatas detektiivile uurimalt otsa.

"Miks on Teil ees?" päris ta.

"Mitte midagi iseäralikku," wastas see.

"Aga Teie peate mu korraldused kõik täitma. Kui panfsooni tulet, siis küsige, kas tantšüpetaja juba seal on käinud."

"Misjugune tantšüpetaja?"

"Teie tantšüpetaja," lausus Krag kindlalt. "Näi on nimelt järgmine, seda peate teadma,

et olete omale palganud tantsuõpetaja, kes igapäev faks tundi Teiega peab harjutama, Teie osad läbi mõtab ja muud sarnast toimetab."

"See on ju lõbus. Aga kui seal tantsuõpetaja veel pole käinud?"

"Siis ütlege ainult, et teda kohe, niipea kui ta tulnud — Teie juure lastagu. Sest ta tuleb kindlasti."

"Aga kes on siis see tantsuõpetaja?"

"Olen mina ise."

"Mii siis ostite kedagi seal panfsoonis?"

"Selle eest ei tohi Teie hoolitseda."

Krag mõtles filmapilgu.

"Oletan," ütles ta, "et jatkub kahes tunnist. Muidu tuleb Teil veel päevas kahes tunnist palgata klaveriõpetaja."

"Ja kes oleks see klaveriõpetaja?"

"Samati mina ise."

Stella näeris.

"Minaljahas lugu!" ütles ta.

"Peale selle peate ühele daamile, kes elab seal panfsoonis — ohverdama oma tähelepanu. Teie peate asja nii toimetama, et juba lähemal ajal saate temaga lähedalt tuttavaks."

Breili Stella kiskus filmad lalaki.

"Daam?" ütles ta ja tegi reveranssi. "Jätsand olgu mulle armuline, kui lood on niisugused? See on naljakas ülesanne."

Krag vaatatas Stellale tõstjelt otsa.

"See daam on halvatud," ütles ta, "ja teda sõidutatakse ratastoolil."

Breili Stella näis halvas tujus.

"Kas on see mõni seltskond noorele tütarlapselle?" hüüdis ta. "Wana eit ratastoolil. Noh, seda ma wist potaksin."

"See daam on noor," vastas Krag tõstjelt, "ta on ilus ja õnnetu."

Stella läks äkki üllatuseks.

"Teie mõite julgesti mind usaldada," seletas ta.

"Ilus; küllap siis lõbustate seda waest last."

"Oh, küllap sõidutan teda ratastoolil."

Krag ulatas neiu kätte.

"Tänan," ütles ta.

Ja kui ta läks, tõmbas ta näpuga üle suu märgiks, et neiu aru saaks, millise wastutusega stin tegemist.

"Urge unustage walfimist!"

"Kindlasti mitte."

Ja ka neiu tõmbas sõrmega üle suu, kuid niisugusel moel, et sellest kiigutusest kõige muud wõis wälja lugeda, ainult mitte walfimist.

Elwoli ees mõttis Krag woorimehe ja sõltis loju.

Majahoidja teatas, et herrat keegi kästjalg ootawat.

Krag vaatles poisist ja küsis:

"Kes Teil on saanud?"

"Eulen proua Hage panfsoonist."

Krag awas kirja ja luges:

Herra Krag!

Oletan, et see Teil humitab teada saada, et päralt on jõudnud veel kolmas ameeriklane. Jätsand suureuudulises ülikonnas. Ta käib alatafa ringi punase raamatuga näppude wahel. Kas asute nüüd juba minu panfsooni?

Kõige austusega

Percivaline Hage.

Krag istus kohe kirjutuslaua ette ja kirjutas järgmise wastuse:

Proua B. Hage!

Niipalju kui mina asjaga olen tutwunenud, pole Teil ameeriklaste poolt midagi karta, ei uue juuretulnu ega ka endiste poolt. Olen enese peale sootu teise asja ajamise mõtnud, see mõtab minult kogu mu aja; seepärast ei wõi ma Teie asja alal enam midagi korda saata, kui just midagi üllatähtsat ei juhtu. Ma ei tarwita ka Teilt mingisugust tuba. Juhtub aga midagi iseralikku, nagu öeldud, siis teatage sellest mulle wiibimata.

Kõige austusega

Asbjörn Krag.

Ta pitseeris kirja ja ulatas poisile.

"See kiri," ütles ta, "on wäga tähtis, andke ta üle proua Hagele isiklikult."

Poisiks raputas pead, lubas, et ta kirja ühelegi teisele ei näita, ja läks.

"Nüüd lähed ta oisemat teed ameeriklaste juure," mõtles Krag.

Kahetas peatükk.

Tantsuõpetaja Petersen.

Järgmise päewa hommikul hakkas detektiiv end maskeerima. Seekord polnud see sugugi raske. Ta pidi ju olema tantsuõpetaja, ja seal ei mõjuts weidi fantastiline wälimus filmator-kawalt, kunstniku-paruk, lehwirwad luuesilud jne. Ta wärwis oma näo moel, mis ilmutas tüübilise joomari omadust.

Krag oli parajasti oma töõga lõpule jõudnud ja waatles nüüd oma nägu imetledes peeglis, kui ukse taga helistati.

Detektiiv ehmatas weidi ja kartis, et see on ehk jälle mõni proua Hage kästjalg. See daam läks detektiivile juba wastikuts, sest ta kartis, et see daam kogu selle loo lõputks veel luhta ajab.

Kuid see polnud kästjalg, waid telegrammi-tooja.

(Järgneb)

Walaskala jahil.

Daani kirjanik J. C. Sörensen.

Päike on ammu tõusnud. Ta rippus kusa-
gil raske, halli pilwewaiba taga, mis õõ joo-
sul oli koondunud. Wõidi küll näha, kus ta
oli, aga ta ei jaksanud läbi tungida, ei jaksanud
isegi kõige peenemat walguklõnga alla mereni
kebrata. Taewas rippus madalalt ja raskelt nagu
paks magu.

Saewa taga sefsid kaljud nagu kõrge must
riba, piiratud uduft.

Paat lebas nähtawasti üfki raskel, sinilask-
hallil pinnal, mis ta all kõwerdus nagu mää-
ratu kilp, nagu lõpmatu selg. Wint, wäsimatu
wint tõotas taga rahulikult ja kindlasti.

Paat kõitus nõrgasli, ise tasakesi ja tergesti
edasi libisedes, nagu tantsum laps.

Oli muudetud siht. Paat libises lõunapoolle,
kõrwuti musta randjooniga.

Paadi ümber walitjes surmawaikus, tum-
maline, rõhuw rahu. All masinas töötasid
templid ägedalt oigades. Hai*) sefsis ja kuulata-
s, Meester**) oli enda õõ jooksul siimanähta-
walt muutnud, sefsis all ja wilistas weelawat,
sulatawat armastuskauku, mis ta noores eas
õppinud, kui maal wiibis, et seal purjekal tee-
nitud raha läbi kõri lasta.

Ülewal sillal korraldub tüüriratas siin seal
oma kuimal, arusaadawal wiisil, mahetewahel
astub mõlataja ülewal lasti põhja wõi suur
sülitusõnu saab sulpsiti mõne sirtsu. Siin-seal
tuleb ülewal fookmastis nähtawale mehe pea See
on mastiwahel, kes seal istub ja hoolega üm-
berringi olewat merd wahib.

Tund järgneb tunnile. Päike roomab kõrgemale
ja kõrgemale taewasse. Tema teed wõib tera-
wasti tähele panna wilgatuses rasketes pilwe-
kõhtides. Kütt rullub tekil stia ja sinna; wah-
tewahel jääb ta seisma ja sirutab jalgu, wõi
ta wahib üles tonni poole wõi wälja merele.
Käed on tal pükstastus. Piip suus.

Nii mõõdub hommikupoolik. Lõunasõõt
tunakse ja süialse — tangusupp ja teedetud
liha. Ka see pole wahibus. Gile olid herneid ja
liha. Homme on jälle herneid. Üsheomme on
tangusupp. Siis tulewad jälle herneid ja nii
edasi.

Kui lõunasõõt sõõdub, hakkab kütt tekil jälle
edasi-tagasi rändama. Mõnikord ronib ta üles
komandotornt ja nurib hortisonit pükfilmaga,

wõi ta jääb eite seisma ja algab ülewal ton-
nis peitnawa mehiga juttu.

Paar madrust töötawad kusagil tagapool
reelingu ääres, mõnikord tuleb mõni pea tekil
nähtawale, kord siin, kord seal, wahib filmapilgu
tufaselt üle merepinna, mis nii haruldasetel sur-
nub ja laisk on. Siis kaob ta jälle, sama tu-
faselt kui esle terkis.

Wiljakandmatult meripinnalt wäljast hiilib
lootusetu tuft laewale.

Paat libiseb mahetpidamata lõuna ja pisut
ida poole. Mait on meri wiljatu ja tühi.

Shtupoolik oli juba alanud, kui laulew
hüüd tonnisti kuulutas, et walaskala nähtawale
tulnud. Saew nagu raputati üles, ja ta ärkas.
Sillal iselaadi häält sündis samal filmapilgul
ümberringi paabis. Kütt tuli üles tornt ja kah-
mas pikkfilma kätte, et saanud aga midagi näha:
sellepärast ronib ta masti otsa. Ta rippus seal
ülewal kõie küljes kui hiiglaämblik oma nittides.
Silmapilgu ripub ta ja kõlgub seal ülewal,
halli taewa tagaseinalt wälja paistes, kis on ta
weektire üles leidnud.

„Täis auri!“ hüüab ta alla mõlatajale.

„Täis auri!“ kisedab mõlataja alla masti-
naruumi.

„Täis auri!“ kjab kajana all.

Ja paat ajab nina püsti nagu hobune, tel-
lele kannuksed antakse, kis tormab ta kah-
kordse kiirussega üle mere. Mastin wafardab ja
hoigab, paaditäre wärsseb ja strewen pöörab
pikkamist.

Kütt on alla roninud, ta seisab Hai kõr-
wal ülewal sillal. Mõõdub weerandlundi, kis
wõiwad nemadki näha nõrka, selguseta uduplekti,
mis wäljas kangel merepinnaile tekib. Weel
mõni minut, kis näewad nad ka looma selg-
olme nagu pikkest musta kolmnurka, mis tõuseb,
tüki edasi libiseb ja jälle kaob, kõie udu taga.

Kuttu libiseb paat lähemale, udu muutub
selgemaks; ta kujuneb wäljas merepinnaile lihi-
teseks paksuks aurukitres, mis merest tõuseb
ja pikkamist edasi jookseb ning lahkeb.

Siis libiseb laia, särawa selja ülemine ots
läbi weepinna udu edasi ja kaob rahulikult
ja peaaegu nii, et kiitkewett järele et jäägi.

Kütt on edasi läinud. Ta waatab suurtüki
üle, katsub harpuunt (wistoda) ja korraldab
kolmfada jülda pika trossi kallal, mis suur-
tüki ees kookulütatult seisab.

* ja **) Hai ja Meester — mõlemad walaskala tüki.

Nüüd mõivad nad paadis selgesti kuulda udu tooni. See kõlab kui plik, lõikaw hingehõlt, peaaegu kui hoigamine. Ja aurukir paisatasse illes wälksti mustast plekist, mis weepinnale tõuseb ja nähtawale tuleb; siis wajub plekk wee alla ja selgoimud tõusewad, pisut kaugemal, nii kõrgele, et looma selg osalt nähtawale tuleb kui ümmargune tume sära, mis paari pika, wittwatawa, hooglise litgutusega läbi wee edasi lihib; oimud paenduwad ettepoole, allapoole, ja loom kaob.

Paat on nüüd walaskalal üsna ligidal; kala ei näi seda märkawatt. Ta litgub rahulikult ja aegamööda weepinnal edasi-tagasi, kord liitremini, kord tasemini. Wees pole midagi isearalikku märgata, aga wististi leiab kala weepinnal midagi süüa, sest arwatawasti peab ta lõunaföömaega. Ta seisab ja ujub teatud kohal edasi ja tagasi.

"Poolauru!" kamanab tütt. Ja paat jääb rahulikumaks.

Kütt mõõtab wahet enese ja walaskala wahel paar korda pilguga.

"Pikkamisi!" kamanab to; masinatära waihib peaaegu täiesti. Waabi kütt muutub aeglaselt.

Walaskala ei näi märkawaltki liginewat hädahoitu. Esiotsa on ta all, aga ta näis olewat üsna rahulik ja ühtlane, kui wilmalt ülewal wiibis. Ja siis on ta jälle ülewal, waewalt kalskümend sammu seeweenist eemal.

"Üsna pikkamisi," fofistab tütt.

"Üsna pikkamisi," fofistab mõlataja.

"Pikkamisi," kajak masinaruumist.

Eitewaatlilikult ja arglikult töötab masin all. Paat hiitib peaaegu hääletult oma saagi juure.

"Stopp!" fofistab tütt.

"Stopp!" fofistab mõlataja.

"Stopp!" kajak masinast.

Kütt on suurküti wälja pöörnud. Ta on omad lähikesed sirksjalad wälja kaugemale harku ajanud, ja sõrm seljab lastewalmist.

Seal, parajasti kui ta lasta tahab, teeb walaskala wälkkuire pööratu; muudu nii liikumatu teha wistub kaugemale ja kaob wee alla, selgoimuga suurkütile näibates. Ja seal, samal silmapilgul, nägi Hai, et seal ei olnud üks, waid oli kaks selgoimu, mitte üks, waid kaks selga. Wäike noor walaskala, täielik teifit wanast, käis ta kõrwal.

Kütt kruuwis suurküti kinni ja tõmbas toru wälja. Ta nägi walaskala sihiist wee alla lastudes, et nad sügawale läksid, ja ta teab, et nüüd wahemalt kümme minutit möödub, enne kui nad jälle ilmuvad. Sest muidki märkab Hai, et tal suurt lootust ei olegi walaskala kätte saada. Ta on suurküti juures ümber pöörnud ja waatab Haille pead raputades otja. Pealegi jutus-

tas talle mõlataja, et raske on kala, kel poeg on, sihiiks saada. Pealegi on see walaskala niinimetatud sõepõletaja-walaskala, sellepärast wäike ja wäle.

Ja siis selguski, kui walaskala jälle tõusis, et ta hädahoitu oli märganud ja wäga kartlik oli. Walaskala, kes ema on, on seda ettewaatlikum. Ta tunneb oma wastutust; ühelgi tingimisel ei sobi see kala nende kummaliste madalate loomadega, kes talle alati ligibale ruttawad ja süsifeedes lähenewad, niipea kui tema ja ta poeg endid näitawad. Kund aega tantsh kütt wäljas suurküti juures munadel. Ta wõtab kõik konksud tarwitusele, tuletab meele kõik juhtumused, mis ta paljude aastate jooksul walaskala jahil näinud. Aga kõik asjata. Ta ei saa paratu enam kui üht konksu korraga tarwitada, ja alati juhtub see siis ikka kõige wiletjam olema.

Paat sabatab siia ja sinna, kord pahemale, kord paremale poole, nagu noor koer, kes ise oma saba püüab. Ta hoigab ja ähhib, wäriseb ja puhatab, aga kõik ei aita. Walaskalad ilmuvad kõige imelikumates kohtades ja alati paadist kõige kaugemal jälle weepinnale. Külg külje kõrwal tõusewad weepinnale ja kaowad jälle nagu kaks puupalku, üks suur ja teine väike, mis ülsteise külge on liimitud. Esiotsena ilmuvad ema selgoimud, siis poja omad ema kõrwal, wilmased tütt maad madalamal. Neil on täpselt sama siht ja sama liirus ja nad teewad täpselt ühejulguse ringi wees, suur walaskala suure ja väike wälkse ringi. Nad puutuwad wett samal ajal, libisewad edasi täpselt sama hooga ja lastuwad wee alla täpselt ühel ajal. See näeks peaaegu naeruwäärt wälja, kui seiskord ei oleks nii tõsine. Sest kindel on, kord täidawad tütt konksud oma otstarbe, kord tuleb silmapilk, ja siis on surm käes, weel enne kui tütt aega on silmi plgutada.

Esiotsa polnud paadil muud teha, kui wahetpidamata ringi sõita ja ennast ninast lasta wedada.

Sah, sest täitsa wõidi mulje saada, nagu oleksid need kaks waba looma wäljas paati pisut narrinud ja sellest lõbu tunnud, et sulksawat saatanat, kes neile järele kihutas, ninast wedada. Eriti wäike wõis küll wälja näha, nagu oleks see talle nalja teinud. See tuli wõib olla sellest, et ta nii kena wälja nägi, kui iga litgutuse emale täpselt järele tegi. See oli nagu; tore mäng, suurt libedat walaskala ja wälkest wanatarfa poega näha. Oli, nagu oleks wägewa, tujula mere üks oja enesele wõtnud orgaanilise kuja ja wäljas mänginud.

Hai hoidis nende poole, täitsa ja kindlasti. Ta oli ise agar tütt, ja ta oli olnud

werejännuline kui inimesejõhja, kui walaskalaga kofku sai. Aga jeftsaadit, kui ta wana walaskala kōrwal näinud poega, kui ta oli näinud, et neid ühe asemel oli kaks ja üks neist oli nii wäike, kēna ja sõnakuulelit, hoidis ta kindlasti nende poole seal wäljas. Wana walaskala eetewaatius ja poja tingimusteta sõnakuulelikkus ja usaldus olid teda liigutanud.

All laewalael kuulis ta mehi seiswat ja üksteisega rääkiwat. Nad tundsid löbu wälkeseft kenast loomast, kes nii suurepäraselt wanana efnes. Ja ta wõis meeste toonist kuulda, et need elufaredad mehed olid juure walaskala mureft ja wälkse sõnakuulelikkuseft liigutatud. Et olnud neid palju, kes tema, s. o. küti, poole hoidsid, kui ta seda isegi weel hoidis. Kütt seifis nii kummaliselt ja kättas harpuuni, nagu ei tunneks ta oma toimetuseft mingisugust erilist löbu. Hat meeleft paistis, nagu oleks see mees ennistefega wõrreldes muutunud, ja talle paistis, nagu suureneks weel see muudatus.

Tema läskudeft ei kōjanud enam endine karebus.

Tema liigutustes polnud enam õiget agaruft. Ta nägi wälja, nagu oleks ta poolteed tujane, nagu oleks tal nõu terwet lugu lõpetada.

Lõft küll, tal oli sama tunne kui teistel, et tal kahju oleks, kui seda usaldust wäljas petetaks. Miks, miks? Jah, see oleks otse loomuwastane, kui seda sõnakuulelikkust karistataks. Mis siin pidi sündima, oli ju inimese wastuõffa kahmamine looduse korrasse. Surmatoom paut ei tapaks ainult walaskala se. I wäljas, see oleks kõige wähem, ei, ta haawatks nende inimeste mõistat õlguseft ja ülekohtust nende sügawamates juurtes; seft ta hirtwitas seaduse üle, mis wõimaldab kõif kõrgema elu, seaduse üle, mis warem wõif hiljem iga olewufe elu tingib — sõnakuulmise wanemate wastu. Nii juurkõndel ja häbaohkilit oli see seadus, et selle wälkse, noore walaskala pettumus nelle külmadele, kaimetele meestele lõifaks südamesse.

Ja kuidas ta sõna kuulis, see wäike walaskala, kuidas ta enda ema küljele surus ja talle jargnes, nagu oleks ta ainult pungakene tema küljes. Wististi ei lõbutfenud ta, kuitgi see nii wälja nägi. Hirm ja sõnakuulelikkus ajasid teda küll oma kohale jääma ja mitte tolliwõrdki kōrwale kalduma. Rahtlemata oli ta ema teda õpetanud eetewaatusele, kui mõnt suurem tema ees hakkas wigurid tegema. Tal oli kaswatus, sel wälkel, parem kaswatus kui mõnel inimeselapsel. Reegi et olnud kaswunud temalt elu wõtta, kuna ta temalt esimese kõigist elutingimustest rōõwis — sõnakuulmise.

Kuidas nad seal wäljas ujusid, need kaks, külg külje kōrwal, kindlasti ja kōrwale kaldumata jargnedes seadusele! Sita wõib afutada tore wabaõhukool kõigile kõlbmata wanematele ja nõrkadele tädidele, kes oma jareltulijaid hufutafid, kuna nad endid nende ees häbitumalt sita ja sinna pöörfid. Nad kaswatafid oma lapft walesti, selle asemel, et neid kaswataba oleti. Nad tegid enda wälkeseft ja nõrgaks, selle asemel, et endid teha tugewaks ja suureks. Nad häwitafid süstemaatlikult igasugufe respekti, nagu ei oskaks nad näha, nagu ei näeks nad iga päew, et inimene elada ei wõi, kut ta millegi ees ei tunne respekti — lapseft rääkimata.

„Go on,” ütles kütt.

Ta oli suurküti kinni kruwinud ja piibu põlema pannud; nüüd tuli ta aegamööda taha poole.

„Noh?” küsis Hat ja kummardas üle silladäre.

Kütt jät seisma ja waatas üles; oli see ettekujutus wõif oli ta pilgus tõesti midagi findlusetut? Siis waatas ta wälja walaskalade poole, kes seal ilka weel üksteise kōrwal ujusid nagu ennegi.

„On wäike ja kõhn,” ütles ta ja kehitas õlgu.

Hat nokitas pead.

„Kasjume, et kaugeemale lõunapoole jõuame,” hüüdis kütt üles mõlatajale eht tüürimehele. „Meil pole ju aegagi sita wahtida ja ümber kessida!”

* * *

Tuand aega hiljem nägid nad üht teist walaskala, hiiglasuurt walaskala, kes wähemalt kaheljalümmend jalga pikk. Walaskala seifis wäljas peaaegu waikelt ja ujus sita ning sinna, siis läts ta edasi, aga wāga pikkamist ja rahulikult.

Nad jõudsid ruttu tema ligdale; kala ei paiftnud paali tähele panewat eht nägewat, ujus aga edasi ja tagasi ja puhus oma majesteetlikul wiifil wett wälja.

Seft ta nägi wälja lausa majesteetlik, kuidas ta seal ujus ja oma määratumaid kiire üles puhus, nagu oleks talle kõif tühi puru. Ta liikus wäljas merel nagu talumees, kes oma põlbu harib, nagu kuningas, kes oma riiki wallitseb. Ta oli nii ültwāga imponeeriw winiske ja pikaldane oma liigutustes. Mingsi ast ei palkunud talle huwi ja tülis polnud ta olnud weel kellegagi.

Hat uskus efiti, et seal kaks kala on, nii suur oli wahē aurušamba ja selgoimude wahel, ja nii lāua kestis see, kunni selgotnud kadusid pärast purtskiire ilumist. Sgalord, kui walas-

Kala hingas, kuulbus lökkaw hää, mis õhu kangel mere kohal wäriseb pani.

"See on tige polts," ütles kütt suurtüli juure minnes. "Sellele peab hästi kesklohta andma."

Paat tormab edasi — hiiglakala poole. Kütt on krossi ja harpuuni järele waadatud, nüüd seisab ta wäljas suurüki kõrwal, lühike pilp suus. Kala paistab Haise ikka suuremana, ikka imponeeriwamana, mida lähemale nad temale jõuawad.

"Pikkamist," kamanab kütt.

"Pikkamist," annab tüürimees käsu masina-ruumi edasi.

"Pikkamist," kajak alt.

Ja paadi käik jääb aeglasemaks.

"Üsna aegamööda," tõlab küti käst wäljas.

"Üsna aegamööda," annab tüürimees edasi.

"Üsna aegamööda," wastatakse alt.

Ja paadi käik jääb õige aeglaselt.

Kütt mõõdab walaskala ja paadi wahet.

Walaskala on parasasti puhunud ja lamab wäljas kui räste, wajuw sära.

"Nii taja kui wõimalik," ütles kütt.

Ja käik antakse allalt edasi:

"Nii taja kui wõimalik!"

"Kui wõimalik!" wastab masinist alt.

Walaskala on wee alla lastunud. Koht, kuhu ta lastus, näeb wälja, nagu oleks merepind suure augu saanud. Kiiresti jooksed weest toflu ja täidab augu.

"Stopp," ütles kütt.

"Stopp," kordab tüürimees.

"Stopp," wastab masinist.

Õga hää, kustub paadis; pikkamist ja kuulmatult libiseb ta edasi juure, õlise pleki poole, mis teatab, kuhu walaskala kadus.

Kütt rewideerib weel kord suurtükki, silmitseb krossilt üle deki wärtna poole. Siis klopib ta piibu wastu suurtükki tühjaks, topib ta täis ja süütab põlema.

Möödub weerand tundi. Paat libiseb surmawaitsest edasi ja liigub ikka aeglasemalt.

Siis kajak laewa pära tagant tugew puristamine — seal, kus seda kõige wähem oodati. Kütt kähwab krossi ümber.

"G o o n!" mõrgab ta.

Silmapiilk rabeleb wint wäljas nagu isemeelne laps. Masina templid wafardawad; siis jooksed paat edasi.

"Bahemata poole, bahemata poole!" hüüab kütt ja demonstreerib sihti ägedate liigutustega ja kõige oma paksu kehapoolega.

Tüürimees wurtstab tüüriratast ringi ja paat pöörab.

Wint on nüüd oma tahtmise saanud. Ta jahwatab ja jahwatab ringi nagu kellawärk.

Tema sullsemisest wees on kuulda, et ta lõbuga oma tööle andub. Laew wäriseb ja hoigab.

Siis puhub walaskala teist korda. Paat on pöörmise lõpetanud.

"Kinni!" hüüab kütt ja ajab käed üle pea püsti.

Katas keerleb tagasi. Paat tormab otse edasi. Walaskala lastub wee alla.

Templiid plagisewad kiire rutuga edasi. Küti pilp on kadunud. Mees seisab harkus jalgel ja kummardab suurüki kohale. Paistab, nagu oleks ta rauda külge kinni kaswanud.

Siis kerlib walaskala kolmat korda weepinnale. Aga ta on nii suur ja ta liigutused nii pikad, et paat kangele on maha jäänud. Ta jooksed edasi nagu agur koer, kuid ei jalsa walaskala liigidale jõuda.

Kütt ajab oma jalad weel enam harku — nii kangele kui suudab. Ta näeb wälja, nagu tahaks ta iga filmapiilk lasta. Siis lastub walaskala kolmatkorda ja wajub põhja.

"Stopp!" mõrgab kütt wihaselt. Siis kruuwib ta suurtükki kinni, mõtab piibu ja paneb ta põlema. Ta käsi wäriseb, nii et tuletitt kustub, ja ta peab ruc tuletiku wõtma.

Jälle wenib aeg, kuna paat pikkamist edasi libiseb ja masin töötamise lõpetab. Paar korda tuleb ta käima panna ja wint lööb mõne löögi, et paat üsna paigale ei jääks ja kinni ei oleks, kui walaskala uuesti ilmub. Kõik wahitwad wälja merele — merepind näib olewat kummaliselt tühi ja surunud, fiiski pinewile ja hirmus.

Walaskala wõib igal ajal ja igas kohas weepinnale tõusta.

Äkitselt tuleb elu ülewal tonnis asuwasse mehesse. Tema istub nii kõrgel, et sügawasse wette saab näha.

"Tuleb, tuleb," hõitab ta ja wehib kätega üle tonniääre.

"Kus, kus?" hüüab kütt, wälkitreesti suurtükki lahti kruuwides ja ühtlasi üles tonni poole waadates. Wint on sügawal all, tonn ülewal kõrges. Küti jelsulord näib olewat hädaohtlik. Siis on suurtükk lahti.

"Seal, seal!" mõrgab mees ülewal tonnis ja wehib kätega paremale poole alla wette.

Kütt wahib alla weepinnale — ei näe aga midagi!

Siis — jah, seal ta on!

Nagu suur, raswane hiiglaseebiwull tõuseb ta läbi wee üles, pikkamist ja korralikult, nagu tõstaks teda mõni tempel poolwiltu üles, edasi-poole ja ütles

"G o o n!" fosistab kütt. Ta hää, kähwise meelte ärritusest.

Paat kihutab edasi, ei jõua aga järele. Walaskala läheb t'ka põigimalt edasi, mida kõrge male ta jõuab. Nüüd on ta weepinnal. Ta pea kerlib ees üles nagu juur tasane sära ja puristab üles weesamba, nii et kõliseb, nagu tungiks lõhkenud katlast äkki aur wälja, siis wajub pea ja üles kerliwad selgoimud, mis edasi libisewad ja wilmaks ka wee alla waowad.

Nüüd ei tea, kummal jalal peab seisma. Ta kõgub suurüf'iga, nagu oleks see tuulelipp. Paat jookseb t'ka kiiremini. Nüüd on tal kõit kaardid käes, just nagu siis, kui walaskala estimest korda kerfis. Aga sellegipärast ei jaks ta walaskala kõrwale jääda, kui walaskala teistkorda kerfis.

Nüüd kirub ja näeb wälja, nagu oleks ta olnud üleannetu. Walaskala lastub wette, waob.

Paat on nüüd jälle täie kiiruse saanud; ta lendab üle weepinna, nagu oleksid tal tiivad. Nüüd sõidab ta kohalt, kuhu walaskala kadus, üle, ja sõidab edasi. Kerlib walaskala kolmatkorda esile, siis on ta surmalaps.

Sealt ta tuleb, just steeweni ees. Nüüd murab ta merepinnast läbi ja puhub, nii et nagu wihma lüti ja suurüf'i peale maha sajab.

Nüüd annab märku. Paat kääneb ja lastub kõrwale. Walaskala pea wajub wee alla ja ta selg tõuseb üles, waewalt kümme sülda kõrwalpool steeweni ees.

Nüüd selg tuikab kramplikult. Nähwab paar korda kõweraks ja sirutab ennast jälle nagu tindikala hüppel. Siis tardub ta äkki ja seisab kindlasti nagu steeweni se paigutatud pall. Mürin. Silmapilgu nähakse wäljawisatud nõõri õhus rippumat nagu laulwat spiraali. Siis lehwib walge suijupillu üle steeweni nagu kihwine hingedyl ja katab kõit kinni.

Tross kukub wäljas plaksudes maha. Walaskala libiseb edasi ja lastub wee alla rohulikul ja kindlasti, samati kui tõusis. Meri on jälle tühi. Masin toppab. Paat libiseb rahulikult üle weepinna, nagu kihwtimadu, kes hammustas ja nüüd tulemust ootab. Siis sajab pragin sealt alt, kuhu walaskala kadus, tume, pilbastaw pauk, nagu oleks wee all midagi lõhkenud. Granaat lõhkes.

Silmapilgu walitseb waikus, surmawaikus paadil ja merel. Äkitselt kostab kriiskamine, lõifaw, põrutaw kriiskamine. See ei tule wäljast merelt, see tuleb paadist enesest ja on üsnä uus hääl. See tuleb wäljast steewenilt, käib üle deki, üle nõõrt wärtina ja kõhiseb alla laewaruumi, kus nõõrid seisawad. Nõõr on elawaks, õigemini nägematuks muutunud — ni ruttu kistakse sülde sülla järele paks wiitolline trass laewast wälja ja üle steeweni — ainu wälkfire tõmbega.

Silmapilk peatub kriiskamine.

Tross seisab jälle laewalael, nagu ei oleks ta ennast liigutanudki. Siis kistakse ta jälle hullumeelse kiinumisega pingule, kistakse teeleks, mis lõpmata kiirusega wäriseb. Walaskala on nõõrt otja lastud ja lastub merepõhja, nii hirmsa kiirusega, nagu oleks ta mõõdulina.

Jah, nii on see esimesel silmapilgul. Aga weefogu rõhk mõn'sada sülde kangel merees määratu. Waheajad muutuwad t'ka pikemaks. J'ka aeglasemaks jääb tõmbamine. Nüüd võib trossi peaaegu silmadega jälgida, kui ta wälja jookseb. Ta ei kõla enam nii, nagu kisenab mõni loom surmahirmus. Üksikud hääled on teistest erandatawad, nõõrt plaksumine deki ja ta hõõrumine wastu wärtina raudwalitse.

Nüüd on umbes kakskümme minutit möödunud pärast paugu kõmatamist, ja kolmsada sülde pikast trossist on järele weel ainult umbes kakskümme sülde.

Siis kerlib walaskala kangel ees esile, määratud merepilwe üles puhudes.

„On saanud granaaditüki kopsu!“ seletab kätt, kes nüüd laewapärast tuleb. „Nii siis: täiesti pörgusse ta meid igatahes ei jaks wadada!“

* * *

Hai ja kätt seisid ülewal sillal ja nurisid seisukorda oma piffilimade abil. Walaskala läks wäljas weepinnal edasi, nii kaugele kui nõõr lubas, ja puhus. Ta oli sügawusse lastudes hinge kaotanud ja ujus nüüd ning sugu sõudu, werepilwi üles paisates.

Ta liitus wees edasi nagu iga teinegi walaskala, võib olla ainult pisut raslepärasemalt.

Nüüd oli mõne kaju alla hüüdnud, ja masin oli järvelängu jaoks korda seatud. Siis oli walaskala nõõrt pingule kistunud ja hakkas tõmbama.

Paat sai nõõsu, ja nõõr läks laewalael pingule. Steeweni lastus olla wee poole, nagu oleks laew oma wastasele seal wäljas teinud kummarbuse.

Siis algas jaht üle mere. Silmapilgu kestis see, enne kui paat dieti kätima sai. Siis jookkis ta edasi, nagu weaks teda mõni wedur-laew.

Nüüd hüüdis mingisuguse kaju alla masinaruuni, ja paat hakkas piklamiist tagurpidi kätima. Templid hakkasid tõõle. Wint julistas ringi. Paat wajus päraga sügawamale wette ja tõõis steeweni üles. Ta pani wastu, aga see ei aidanud. J'ka kiiremini ja ägedamini läks ta edasi.

(Järgneb).

Ameerika metšifust läänest.

Saksa kirjaniku Alfred Manns'i juttude seeria.

3

Hobusewaras.

„Halloo, naaber, mis Teil on? Sigistate kui jääkaru ekwaatoril,“ ütles kaupmees ja körtšipidaja Al Allan wanale farmerile Dick Robertsonile, kui see palawal lõunaajal tema õue kihutas.

„Noh, mõite juba keegi arvato, et ma ntituguse palawaga Teie körtšit ei tule whiskyt jooma. Minu majas on midagi juhtunud: keegi wõllarook on minu musta mära ära warastanud! Säljed näitawad, et wargaid üks ei olnud. Istuge aga ruttu hobuse selga. Mõõdamines wõtame weel Ben Kenfroed pojaga kaasa. Kui meil õnne on, saame ta weel õhtuks kätte — kangel ei wõi ta weel olla. — Urge mõtelge kausa, waid tehke, et poist weel üles saame kõlgutada, enne kui õhtu jõuab. Wõtke aga hea nõõr kaasa!“

Tõhiks üldiselt tutaw olla, et farmerid Ameerika ühiskriikide õredalt rahwaga warustatud lääne- ja eriti lõunäläänepoolsetes osades warguse eest peaaegjalikult oma abi läbi on kaitstud. Sheriff on enamasti kangel, ja enne kui ta kohale jõuab, on waras ehk kurjategija kadunud. Ei ole aga midagi, mis talupidajat seal nii wihastaks kui hobusewargus. Seda peab ta raskemaks süüteoks kui tapmist. Ja hobusewarguse puhul on talumes oma naabrite abi peale julge, sest: täna sulle, homme mulle. —

Kuna Dick Robertson laast ilmonaadi jõi, pani Al Allan hobusele sadula selga, ja kümme minutit hiljem olid nad teel, püksid, rewolwrid ja jahinoad kaasas.

„Nüüd jutustage „o l d m a n,“ ütles Al Allan.

„Noh, teate ju, olen praegu üksi farmil, Harry wiib parajasti esimesed kümme puuwiljalapalli Gotulla raudteejaama ja tuleb alles nädala pärast tagasi. Noh, täna lõusim pisut hiljem üles. Neegrid on juba wäljas ja noptiwad puuwillu; mina ise istun mugawale toolile, teate ju, ma ei tarwitsen enam ennast waewata. Beale einet lähen kõõlt ja waatan, kuidas must Mab parajasti neegritele toitu keebab. Noh, neeger John täidab supi kahte suurde katlasse ja läheb nendega teele.

Mina wõtan püksi rihmaga selga ja lähen meisa waatama, kas mõnda hirwe näha ei oleks. Teel märkan aga, et mul kaasas on walepäärund. Ma pööran ümber. Hobustealast läbi minnes märkan, et must mära puudub. Wälk

ja pauk, minu must mära, mu parim hobune! Ma hüüan Johni, John pole weel tagasi tulnud, Mab ei tea midagi. Panen selle kõrwile sin sadula selga ja ajan järgi taga, mis selgesti näha; need wiitwad lõuna poole. Noh, üksti ei saa ma seda koerapoega tabada, ja siis ratsutasin kiiresti sisse Teie juure.“

„A l l r i g h t,“ tähendas Al pisut kõrgilt, „täna õhtu kõlgub see mehike ofsa küljes, selle eest kanname hoolt.“

„W e l l,“ tähendas Robertson, „annan nõu, tabame ta enne, ja selle juures wõiwad meid Kenfroed aidata. Seal seisabki juba Kenfroed farm. — Sumalukene, milline neegrikuumus!“

Kenfroed, isa ja poeg, olid waluis, sest hobusewarga püüdmine on Texases spordiks, millest ei loobuta, asja kasulikkusest rääkimata.

Nüüd otsiti jälle järgi ja leitiigi, ja higi otsaakitel, tapmise himu püues, kihutati neid mööda edasi.

Dick raputas pead ja ütles:

„Mina ei saa sest mehikestest aru. Selle asemel, et lääne poole Gotulla sähis sõita, kihutab ta lõuna poole. Seal jookseb kahe tunni tee kangusel Nueces River, kust ta üle ei pääse. Noh, sin ligibal peab küll seisma wana neegri Manasse ütt — tema pidi seda wõrukaela nägema!“

„Hea küll,“ ütles Ben Kenfroed, „weel poole tunni sõit. — Sumal, milline kuumus! Mul jookseb weel juba saapasse. Aga Sumal halastagu selle wõrukaela peale! Me küpsetame ta ära!“

„See kurjategija,“ pomises noorem Kenfroed, „kas ei wõinud ta enesele warastamiseks paremat päewa wõi aastaega walida. See pidi juust täpselt olema juuliku kuumus! Riputame ta ofsa!“

Waltides kihutasid nad üle lõpmatu rohulagenidiku, kus rohi hirmsa palawuse läbi oli ära kõrwenud. Hobused hoigasid ja lütmesid kirsid.

Wilmaks näitas Ben Kenfroed, kes ümbrust kõige paremini tundis, ette poole, kust nähtawale tuli wilets laudütt:

„Seal elab neeger!“

Lähemale jõudes, märkasid nad seal kaht hobust, kes üti ette kinni seotud.

„Tahan olla ära neetud, kui üks neist hobustest ei ole minu oma,“ ütles Dick Robertson.

Ja Dickil oli õigus. Seal selfis must mära, kes peremehele rõõmsasti vastu hirus, kui tulijaid märkas, ja noort maist fõi, mis talle üti tagast maistpõllult toobud ja ette antud.

„Noh, siis ei wõi ka waras kangel olla,“ arwas M Allan. „Tunni aja pärast sööwad teda kullid.“

„Ehiti teda traja kätte suada,“ wastas Dick, rahulikult nagu ikka. „Aga kelle oma peaks olema see teine hobune?“

„Selle warastas ja wistiski kusagilt mujalt. Mina teda ei tunne“ ütles Ben.

Nad olid neljateist sabulast mahi hüpanud ja läksid üti utse poole, kus Manasse abielupaar neid naeratades vastu wõttis. Mõlemad olid inetud, aga selle asemel paksud ja rammutjad. Üts wäite paks koer kargas lõrises Beni jalgade kallale, millese kurjuse see jala-koobiga kwitteeris, mille järele majawaht wiinudes taganes.

„On keegi sinu juures, Manasse?“ küsis Dick.

„Yes, sir, üts gentleman on toas, ja — —“

„Hea küll, Manasse, mine oma naisega hobuste juure, meil on selle herraga rääkida. Kus on sinu tütar?“

„Seal maistpõllul,“ naeris Manasse, „ja — —“

„Hea küll, jäta meid üksi!“

Manasse lahkus naise selfis.

„Nii, mehed, nüüd ostame selle aumehe enestele,“ ütles M Allan.

Dick läkkas utse lahti ja astus eimesena tuppa, teised läksid talle järele. Kaunis mustas wäikses ruumis istus keegi wõõras, noor, ilus mees, kel lihtsad, aga tugewad riided seljas, nagu nad rohulagenditult sõites kohased on. Ta oli enesele lastnud teeta mune ja maist, mida ta nüüd hea luga fõi.

Ta ei lastnud ennast tulijate läbi sugugi ekkitada, waid hüüdis neile lahkesti vastu: „Tere, gentlemanid!“

Wastuseks oli jätne waitus, nii et wõõras silmad timestades üles tõstis.

Õdige efiti wõttis M Allan sõna:

„Kaske omale maiststa, sir, ja kui sõõnub olete, siis wastake. Siis kõlgutame Teie, kui see Teile meeldib, üles!“

„Teil on kummaline komme endid tutwustada, herrad! Arwan, kummus on Teile peale mõjunud, ja annan nõu, lõunaajal mitte ratjutada,“ ütles wõõras rahulikult.

„See Teile juba meeldiks, aga Teile olete itq intimestesõbralik ja olete enda ometi ise lõksu wiinud,“ wastas Ben pillawalt.

Robertson sai wihajeks:

„Mis siin rääkida! Tehtke lühidalt! Sinu rahulikkus ei aita, poisikene; weerand tunni

pärast kõlgub ja! Kui sul weel mõni soow on, mida wõime täita, siis wäljenda see, aga ruttul! Oleme sinuga juba ifegi palju aega wiitnud!“

Nüüd kargas wõõras püsti.

„Kas olete kõik hulluks läinud?“

„Ei, mu pojukene,“ wastas Ben, „seda me ei ole, aga meil on siin Texases see ifeäraldus, et hobusewargad riksa tõmbame. Kui sulle see komme ei meeldi, siis oleksid pidanud hobuse kusagilt mujalt warastama. Tead, wanadest armsaks saanud kommetest ei loobuta heameelega, ja me ei mõtlegi sinuga erandit teha!“

Wõõras sai nüüd oma seisukorra hädaohelikkusest aru, sest ta tundis rohulagenditu farme seadust väga hästi.

„Aga, mehed, milline hull mõte! Mina jõudsin täna Gotullast tulles siia ja votan siin, kuni kummus wäheneb.“

„Siis oled wist küll õige kardetaw pois, kui sulle hobused ifeenesest vastu jooksewad, ja ifegi tadula on Dick Robertsoni must mära finult saanud! Ei, on wiitne aeg, et me su lahjutuks teeme! Sellest saad ja ometi aru!“

„Wõtats tont, mina olen rahulik puuwilla-õhtja ja ma pole eluaeg hobuseid warastanud.“

„Sinu waled ei aita,“ wastas M Allan; „seda ütlemad nad kõik, kui nad just warastatud hobuse turjal ei istu.“

„Ei atta midagi,“ ütles Ben, „sinu süü on selge, pojuke, sest me ei wõi ifegi kõige parema tahtega ustuda, et Dick Robertsoni must mära ife siia neegri juure tult.“

„Kes on mr. Robertson?“ küsis wõõras.

„Mina olen see, nabikael!“

„Mr. Robertson, ma tahtsin weel täna Teile tulla — —“

„Oletan, nagu oleksid juba läinud ja, nagu näeb, ruttasti su wiisatust wastama. Aga nüüd on aeg — wälja!“

Ruttu jooksid mehed ta kallale ja filmapilguga olid wõõra käed selja peale seotud. Siis wliidi ta wälja.

„Ara neetud, siin pole ainustki puud,“ ütles M Allan.

„Siis otsime mujalt abi,“ arwas Ben. „Mõni Manasse majast wäljaulataw palgidis aitab sammit.“

„Bea,“ ütles Dick, „me peame efiti neegrit küstma, kuidas see pois hobusega siia tult. Wäga wõimalik, et nad mõlemad mestis on, aga ma ei usu, et neegri julgust on oma kaela filmust waletada.“

Manasse oli waheajal lähemale tulnud ja waatas kartlikult peast.

„Ega sul loodetawasti midagi selle wastu ei ole, Manasse, kui me seal selle wiltsa mehe

hingele seal üleval laseme tiivad kaswada?" küsis Ben. „Kahju sellest ei olekski, sest sinna poome ta ometi.“

„Mis on see noor gentleman teile teinud?“ kogeles neeger.

„Seda tead sa isegi, sina kuradi sööt,“ ütles Dick, „ja me anname sulle nõu, kui sulle ju must nahl armas on, siis jutusta nüüd töstfelt, millal ja kuidas see mees minu hobusega sitta tuli.“

„Seal selle musta märkega?“

„Mii see on, wanamees.“

Neegri heasüdamlik nagu olse läikis:

„O, massja, see noor gentleman hobust ei warastanud. Mister Robertsoni neeger John on hobusega siin minu ütre Daisj külaline.“

Ja naeratades tähendas ta noorpaarile, kes üksteise ümbert tiini hoides matsipõllu äärest nähtawale tuli.

„Ehmatades silmitsesid neli meest üksteist:

„G o d d a m, oleksime aga hirmsa töö teinud!“

Kuttu loikas Dick Robertson wõõra nõõrid fakk.

„Urge pange pahaks, sir, see polnud nii pahasti mõeldud.“

„Wõlku Teid timutas,“ ütles wõõras. „Ei puudunud palju ja ma oleksin seal üleval kõlunud. Kuid Teie ütlete: see polnud nii pahasti

mõeldud. Kui Teie hea kawatsus seisab poomises, siis tänan Teid selle eest!“

Mehed sügawalt kohmetult kõrwatagust ja Dick Robertson küsis wiimaks:

„Weel korb, andke andeks, sir! Aga kes Te siis dieti olete?“

„Olen Harry Miller Willcoet & Pojad ärist ja pean siin puuwilla ostma. Teie poeg, mr. Robertson, soovitas mind just Teie juure!“

„Miks et ütelnud Te seda kobe, sir?“

„Kas Te õige lastsite mul midagi ütelda!“

Wahetajal oli armastajapaar õndsas unisuses lähenenud, ilma et nad ümbrast oleksid näinud. Dick Robertson läks neile tasakesti wastu ja andis oma teenijale nii kõwa kõrwalopsu, et see ühes pruudiga maha kukkus. Kohkunult wahtisid nad wihasele farmerile näkku.

„Tahan sind õpetada ilma minu lubata mu hobusega wälja sõitma, kui ma kodust ära lähen! Tahan sind õpetada wõõraid inimest eluhädaohtu saotma,“ — siin järgnes teine kõrwalops. „Täna Sumalat, et asi õigel ajal selguks. Aga ma rõõmustan, et asi hästi lõppes, ja et sa mul tihki kodust ära ei lippaks, siis wõta minugipärast oma must hanelill omale naiseks. Ja Teie, herra, saate kõik minu puuwilla kõige odawama hinna eest.“

„A l l r i g h t, siin minu käsi!“

Õnne eha.

Ed. Pertmann.

Kui päikse pale
kaob madalale,
ta liigub nagu kiiremalt . . .
Ju metsa taha
ta wajus maha,
kuid äär weel helgib heledalt.

Läeb aega wähe,
ei mustaks lähe
seal helkiw helewalge wiir.
Kuid seal on eha,
ei päikest näha —
ju ammu peitund päiksekiir.

Kui kurwad päewad
sult õnne wiivad,
hing külmaks jääb ja walgeta,
siis hinge pärast
weel õnnesärast
jääb eha tuletornina.

Kuuneiu.

Jaapani kogust Taketori Monogatari.

Sanuki, wana pambusekoguja, ehmatas.

Pilliroost, mis teda oma kummalise siramise läbi ligidale meelitanud, leidis ta ilusa, umbes kolm tolli pika olewuse — tütarlapse, kes talle oma lahkete lapsesilmadega rõõmsasti otsa wahtis.

Ta wiis lapse koju ja andis naise kätte rawitseda. Kõigi imestuseks kaswas laps silmanähtawalt ja jõudis juba mõne kuu pärast täisealise suuruseni. Preester Akita andis temale nimeks „Nayatake Kaguyahime,“ mis tähendab: sirge pambus (pilliroog).

Temal seati nagu abieluealisel neiu juuksed üles ja kolm päewa kajas muidu nii waiksest Sanuki majast laul ja tantsumuusika.

Ja Sanukil oli põhjust sest leitud lapsest rõõmu tunda. Sest lapse tulekust saadik walitses tema majas õnn ja iga päew leidis Sanuki pilliroo sõlmedest kulda, nii et ta peagi jõukaks ja isegi rikkaks sai.

Warsti lagunes kuulujutt Kaguyahime suurest ilust maal laiali ja hulk kosilasi tuli ta kätt paluma.

Sanuki aga ütles igakord:

„Kuna Kaguyahime ei ole minu laps, siis ei wõi ma teda käskida. Kirjutage temale ise!“

Aga neiu jättis kõik kirjad wastamata ja wiskas kättesaadetud luuletused lugematult koldetulle.

Siis pöörasid kosilased talle kurwalt selja; ainult kolm ei teinud seda; printsid Itsisu, Kuromachi ja Otomo, kes mikaado nõukogu liige oli.

Nad käisid wanale nii kaua palwete peale, kuni see wiimaks otsustas Kaguyahimaga sellest rääkida.

Neiu waikis kõigi palwete peale ja ütles wiimaks:

„Hea küll. Ühele neist kolmest ma lähen. Kuna ma aga ei tea, kelle armastus kõige suurem on, siis peawad nad minu ees ühe suure teo tegema ja nii oma kire suurust näitama.“

Sanuki astus onni ette, kus kolm noort meest istusid. Üks neist puhus wilel üht laulu, teine-laulis sõnu ja kol-

mas löi nendele tuulelehwikuga takti.

Kui Sanuki neile Kaguyahime soowi oli teada annud, olid nad sellega kohe nõus ja palusid teatust, mis ülesande neiu neile määranud.

Sanuki tõi kolm tahwlikest, kuhu ta järgmise oli kirjutanud:

„Prints Itsisu toogu mulle Hiina tulehiire kasukas!“

„Otomo toogu mulle wiiewärwiline kalliskiwilohu peast!“

„Idameres seisab mägi, mida kilpkonnad kannawad; seal kaswawad puud, mille juured on hõbedast, oksad kullast, wili kalliskiwidest. Selt puult murdku prints Kuromachi ühe oksa ja toogu mulle, kui ta mind armastab!“

Seda teatust kuuldes oli neil, nagu peaksid nad surema, ja ainult armastus ilusa Kaguyahime wastu andis neile julgust soowitud asju muretseda, maksis see mis tahes.

* * *

Prints Itsisu kirjutas kaupmees Okeile, kes parajasti Hiinamaale sõitis, ostku ta temale tulehiire kasukas.

Okei, kes selgesti teadis, et seda kasukat ei Hiinas ega Indias ega mujal maailmas ei leidu, ei tahtnud printsile meelehärma teha ja saatis talle mõni kuu hiljem kalli sinise kasuka, mis kalliskiwidega ilustatud kastis seisis.

Prints maksis heameelega nõutud hinna ja palwetas, nagu Hiina poole pöördud, kokkupandud kätel.

Siis ruttas ta Sanuki maija ja palus kallist annetust armsamale kätte anda.

Kaguyahime ütles:

„Waatame järele, kas see tõesti tulehiire kasukas on: kui ta tules ära ei põle, siis on ta eht ja mina kuulun printsile.“

Aga kui kasukas tulle pandi, põles ta kui küünal, nagu iga harilik kasukas.

Nüüd plaksutas neiu käsi ja saatis kosilasele kasti juurelisatud pilkesalmiga tagasi.

* * *

Otome kogus oma mehed ja lubas mehele, kes talle kalliskiwi lohe peast tooks, kõik soowid täita.

Kuna aga keegi ette ei astunud, siis saatis nad kõik rikkalikult warustatuna maailma, käsuga — lohet üles otsida ja kalliskiwi ta käest ära kiskuda,

Mehed aga teadsid, et ettewõte ei õnnesta, jagasid raha oma wahel ja põgenesid kaugele.

Waheajal laskis Otomo Kaguyahime jaoks ilusa maja ehitada, rikkalikult lakeeritud ja üleni maalitud siidiriietega kaetud. Ta saatis kõik oma naised minema ja elas üksikult, kallima järele igatsust tundes.

Kui ta aasta otsa meeste tagasitulekut ilmaaegu oodanud, läks ta ise laewale warandust otsima.

Meres Tsukushi juures tõusis aga hirmus torm, mis laewa ähwardas häwitada. Ainult suure waewaga pääsis ta palja eluga.

Ja nüüd sai ta aru, et Kaguyahime temale wõimatu ülesande oli annud.

Wihas ja pahas meeles kinkis ta kõik ära, mis talle weel järele jäänud, ja läks üksindusse.

* * *

Prints Kuromachi läks kõrbesse, laskis seal enesele töökoja teha ja seal oma kõige osawamatel töölistel ühe kuldoksa kalliskiwi wiljaga walmistada.

Kui oks walmis, astus ta reisiriides wanamehe ette ja ütles:

„Panin oma elu selle oksa eest kaalule ja wõitsin ära tuhat hädaohtu, enne kui ta kätte sain. Anna see oma tütrele ja palu teda mind kuulda wõtta!“

Kaguyahime ehmatas hirmsasti; sest ta uskus, et oma wabaduse nüüd print-sile kaotab.

Kuna nad weel edasi-tagasirääkisid, astusid kuus teenrit maija, kummardasid Kuromachi ees ja wanem nendest ütles:

„Waata, isand, täis sada päewa töötasime kalliskiwioksa kallal, aga siamaani ei ole sinu warahoidja meile meie palka weel wälja maksnud.“

Nüüd puges mees häbiga minema, kuna Kaguyahime talle oksa rõõmuga järele saatis ja teenritele rohkesti tasu andis.

* * *

Waheajal oli ka mikaado neuu imeelikust, weetlewest ilust kuulda saanud. Ta käskis neuu õuekonda tuua ja lubas Sanukile sel puhul suurt rikkust ja au.

Aga neiut ei suutnud ükski wõim kojapreili ette ilmuma sundida.

Kui teda mikaado wihaga ähwardati ütles ta:

„Siis tapke mu parem kohe, sest sinna ei lähe ma iialgi!“

Eitaw wastus, mis Sanuki pidi andma, ärritas walitsejat weel enam.

Ja ta mõtles wälja kawaluse.

Jahil olles mägestikus, mille jalal Sanuki onn seisis, astus ta ootamatult tuppa ja nägi neiut, kel tähekiired pea ümber.

Kui ta neiut siidiwarrukast kinni hoidis, kattis neuu oma näo ja ütles:

„Ära mind sunni! Oleksin ma siit maailmast, ma täidaksin su soowi. Nii aga ei wõi ma seda!“

Aga mikaado kahmas ta ümbert kirglikult kinni ja tahtis teda oma kandaami wedada, kui neuu äkki ta silmade eest kadus.

Nüüd teadis mikaado, et Kaguyahime ei olnud maine olewus.

Ta palus teda jälle inimeseks muutada ja ei tülitanud teda enam, waid läks murelikult koju.

Mõni päew hiljem saatis ta temale luuletusi, millele neuu wastas, paberi lehti õieokstele kinnitades.

See kirjawahetus, mis mikaadole kurbuses pisut lahutust pakkus, kestis kolm aastat.

* * *

Kui kewade uuesti tuli ja kirsipuud õitsesid, jäi Kaguyahime päew päewalt kurwamaks. Ta ohkas tihti ja pisarad jooksid tal üle palge.

Ilmaaegu palusid kasuwanemad teda mitte kuule wahtida — sest see teeks ruttu wanaks; ilmaaegu pärisid nad temalt ta nutu põhjust.

Wiimaks — kui kuu kaheksanda kuu keskpaigas tõusis — ütles Kaguyahime:

„Mis ma teile nüüd pean teatama, seda olen ma teile kaastunde pärast salanud: mina ei ole sündinud maa peal, waid olen pärit kuult! Kuu pealinnas elawad mu isa ja ema ja ma olen ainult oma riigi teatud seadust täites tulnud seks ajaks maa peale. Täis-

kuupäewal möödub minu aeg. Siis tulewad mulle mu omaksed järele ja ma pean jälle tagasi minema — kui ka kibedaid pisaraid nuttes.“

Nüüd järgnes suur nutt.

Walu peatse lahkumise üle tegi Sanuki habeme walgeks, ta selja kõwe-raks ja ta silmad punaseks.

Wiimaks wandus ta kõik teha, et neiu ei saaks lahkuda, ja palus lõpuks mikaadolt abi.

Kuu wiieteistkümnendal päewal, mil neiu jälle oma taewasele kodumaale pidi tagasi minema, saatis mikaado 2000 ambu- ja mõõgameest sõjaülema Takomo Okuni juhatusel kohale; need pidi kõik kuuelanikkude kallaletungimise tagasi lööma.

Sanuki naine istus Kaguyahime seltsis lukustatud keldris ja hoidis neiu ümbert kõwasti kinni.

Neiu aga naeratas ainult kõigi nende ettewaatusabinõude üle ja tähendas:

„Maiste sõjariistadega ei tee teie midagi; niipea kui nad tulewad, kahwatab teie julgus. Mulle teeb teie lein nii suurt walu, et ma hiljuti kuu tõusu puhul palusin mu siinwiibimist weel aasta aega pikendada, ehk küll linn seal ülewal tore ja hiilgaw on ja inimesed seal muretunalt igaweses nooruses elawad... Kuid mu palwet ei täidetud. Ja see on, mis mind ikka jälle nutma ajab.

Hiire tunnil — keskööl — muutus äkki maja ümbrus päewawalgeks, nagu oleks päike ja kuu ühel ajal paistnud.

Kuult alla lehwisid olewused särawatel pilwedel. Nende ilu oli üle ja käis maailma mõtudest kaugelt üle.

Kõige suurem neist näitas käega, ja silmapilk awanesid kõik ukсед nagu nägematul käel.

Sõdurid olid nähtusest nagu halwatud ja ei jaksanud sõjariistu tarwitada.

Uks kuulastest kandis kasti, milles peitus tiibkleit ja surematuserohi.

Kaguyahime wõttis sellest pisut, kirjutas kirja mikaadole, teda ta armastuse eest tänades, ja pani rohu juure.

Mõlemad laskis ta Takomo Okunile anda ja kaisutas weel kordoma kasuwanemaid.

Siis wõttis ta kleidi seljast, ajas tiibkleidi selga ja astus pilwele.

Noolkiiresti tõusis ta teiste seltsis üles . . .

Sanuki ja ta naine olid meeleheitel; Kaguyahime lahkumisest saadik polnud elu neil enam midagi wäärt. Ja warsti surid nad.

Keisergi oli kurb, kui seda kuulis, ja luges sügawa meeleliigutusega neiu kirja. Ta paastus kaua, saatis kõik naised ära ja elas ainult tema mälestusele.

Surematuserohtu ta ei tarwitanud, waid andis selle ühes kirjaga ustawale teenrile, kes need Fusyama tipul ära põletas.

Ja weel tänapäew — räägitakse, — tõuseb nende suits sealt üles taewa poole.

Tolmuterad.

Ungari kirjanik Kálmán Porzsolt.

Nii mõnigi seltskond oleks õige lõbus, kui majaherra puuduks.

„Hea oleks, kui see ka mõnes teatris ära keelataks!“

*

*

„Kas oled kuulnud: kohwikutes on mängimine ära keelatud?“

Ükski härg ei märka, et tal sarwed peas on.

Süüdlane.

Norra kirjanik Ingole Baster.

Awaras kohtusaalis walitses sügaw waikus. Läbi kolme kõrge wõlwakna wahtis hall jaanuaripäew külmast kõlisevalt sisse, ja langewa lume melankoolik kõlas imelikult kokku tumeda helewusega, mis kohtusaalis walitses.

Kaebealune seisis pingis ja wahtis udusel pilgul mööda ootawatest inimestest, himulikkudest silmadest ja kõrwadest, kes talle näisid olewat nagu keskaja inkwisiitsiooni piinasulased, läbi wõreakende wälja, läbi jäälilledega ehitud ruutude paljastele puudele, mis külmetades kohtumaja õues seisis.

„Kaebealune, rääkige,“ manitses eesistuja.

Äga kaebealune ei kuulnudki seda; ta nägi ainult sadawat lund ja ta mõtted wiibisid kaugel.

Õitswalt suweaasalt kiskus kohtuniku hääl ta külmetawad mõtted, mille wiimses nurgas seisis timuka hirmuwõllas.

Äga ta liikumatul, marmorkahwatul näol seisis nii selge ilme, et see kaebealusele wiibimata pealtkuulajate poolehoidu wõitis.

Siis liikusid ta silmad ühelt teisele ja jäid peatuma ühele naisele — oma naisele.

Seal murdus ta rinnust nagu kawa takistatud woog, ta tunnistas kõik otsekoheselt, äga selle juures hoidis ta oma naise ümbert kinni heleda, tugewa pilguga.

„Meil oli isiklisi kokkupõrkamisi ja siis haawas ta mind. Kuidas see juhtus, ei oska ütelda. Me lõime üksteist, ja kui tema sõjariista kahmas, olin mina kiirem. Kas teate, mu herrad, nüüd juba küllalt? Ma ei tahaks sellest enam rääkida.“

Tunnistajatepingis istus üks piinatud proua.

Tema noores, ilusas näos wärises määratu walu; wõitlus paistis ta kahwatanult, murest kibrutatud näolt.

„Kas pean rääkima?“ mõtles ta peaaegu palawikus.

Äga siis nägi ta oma mehe manitawat pilku oma peal.

Ja waikis.

Prokuröri oli sõna. See oli wäike mees waimurikka näoga. Woldid kahel pool nina wäljendasid sihikindlat waljust.

Ta rääkis lühidalt, täpselt; matemaatilise täpsusega wedas ta platsi kõik punktid, mida ta kaebealuse wastu wõis tarwitada.

„... nõuan kaebealuse süüdlaseks mõistmist ja palun määrata surmanuhtlus,“ lõpetas ta.

Kaitsja, waimurikas, kuid oma mõjuwuse poolest ometi prokurörist mahajääw.

Kaebealune loobus wiimasest sõnast. Ta oli käed rusikasse tõmmanud ja silmad kinni pigistanud.

Wannutatud mehed läksid nõu pidama.

Järgnes waheaeg.

* * *

Piinarikas ootamine, lõpmatu aeg. Ja hirmus piin prouale tunnistajatepingil.

Oma mõtetes elas ta kogu selle looweel kord läbi:

Tema mehe sõber oli tulnud. Ja meest ei olnud kodus.

Seal sai Werner pealetungijaks, äga tema, proua hoidis ta enesest eemale.

„Minge!“ käratas ta.

„Minge wiibimata!“

Ja Werner naeris pilkawat, näljast naeru ja lähenes pikkamisi kirjutuslauale, mille juures tema, proua, seisis.

Pikkades karwastes kätes, mis kahmamiseks wälja sirutasid, seisis mõrtsukatöö ja laialiaetud silmis luuras nõrgameelsus.

Siis kahmas proua sõjariista.

Ikka lähemale hiilis teine. Keegi ei wõinud ta appihüüet kuulda. Selle sumbutas wististi meeletu mees, kes wiimasel ajal waimlise kõdunemise iseäralikke tundemärke oli ilmutanud.

Ja siis kargas ta, kargas palawa, näljase karjatusega proua kallale, kuna ta määratud käpad ettepoole napsasid.

Siis laskis proua, just sel silmapilgul, mil ta mees koju tuli.

Armastus, mida see oma naise vastu tundis, ja et teda iga hinna eest, hoida skandali eest, uurimise hirmsate piinade eest, ajasid teda ennast oma naise eest ohwerdama.

Ja nüüd see. Nüüd küsimus, kas ta mõrtsukatöös süüdlane on.

Ilmsüütu ilme pidi olema sel asjal, nagu ta mees seda talle ütelnud. Ta oli ju ennast ainult kaitsnud.

Ja sellest tahtis prokurör konstrueerida mõrtsukatööd.

Nii kaugele oli ta oma mõtetega jõudnud, kui ta silmade ees kõik pimedaks läks.

Ta wiidi välja.

Ja ta lamas diivanil kinnissilmil, sel ajal, mil wannutatud mehed jälle saali tulid.

Jäine õhk woolas kõrgest ruumist läbi.

Kas tuli see väljast, wõi olid need ootusewärinad, mis nagu külm südamesse kahmawad.

„Süüdlane ettekawatsetud mõrtsukatöös,“ oli otsus.

Wäljas tõusis wäsinud proua praegu üles.

Teda ei tahtud enam sisse lasta. „Oodake ära, asi lõpeb kohe,“ üteldi. „Laske minu sisse, see on minu mees ja tema on süütu!“

Ametnik lükkas ta tagasi.

„Oodake!“

Sees luges kohtunik otsuse.

„. . . Teie vastu . . .“

Seal kajas väljast tuppa proua kõle hääl ja tungis kui nõelteraw karjatus kõigi kõrwu: „Süütu . . . süütu . . .“ ja suri siis kui wärisew nutuhääl.

Kaebealune aga seisis, külm higi otsaesisel.

Siis tormas proua saali ja jooksis kohtulaua ette.

See polnud enam endine kahwatu naine. See oli läbipiitsutatud inimene, kellelt tahtakse ära wõtta kõige paremat, mis tal on.

Ja siis pihtis ta. —

Kuus nädalat hiljem mõistis kohus ta wabaks.

Me oleme Põhjamaa pojad.

P. Grünfeldt.

Me oleme Põhjamaa pojad,
kes palawaks naljalt ei saa,
just nagu me jõed ja ojad,
just nagu me kiwine maa.

Me minewik oli nii pime
ja kuri ja kurblik ja karm,
ei ole siis sugugi ime,
et külmaks jäi rinnas meil arm.

Me olime piiratud hallast
ja kaugel meist elutses hõim,
ja kodumaa ranniku kallast
weel walitses wõõraste wõim.

Kuid ometi südames tuikas
meil teade, et meie see maa,
ja lootus meis salajas huikas:
eks näha me priiust weel saa!

Meis laulusoon palawalt kihas
ja waigistust walus meil tõi;
ta waiksesti südame ihas
kõik tunded meis lõkkele löi.

Nüüd waba me rahwas, ja rinnast
meil kadunud kurbus ja rõhk,
ja pühamast kodumaa pinnast
käib üle uus, wabastaw õhk.

Me eneste tütreid ja pojad
ju raiuwad raatmaale teid,
ja heledad walguseojad
kui kullaga puistawad meid.

Las kaswada mujal maal tammed
ja palmid ning tsitronipuud —
meil kaswamas rohi kui sammet
ja wili ju walmib kui kuld!

Taimetoitlik abielu.

Wene kirjanik Arkadi Awertshenko

„Mis kummaline wedelik siis see on?“ küsis noor abielumees, supitaldrekut eemale nihutades.

„Wedelik?“ vastas wäike proua hawatult. „See maitseb ju imetore, sest see on heinasupp, mil suur toiduäärutus on. Ja millist kokkuhoidmist see tähendab! Juba üksi supi pealt 95 protsenti. Üldse, maarahwale on see toit, millele asemikku ei leidu.“

„Nii, nii, maarahwale,“ tähendas majaherra, supis ettevaatlikult lusikat liigutades.

„Me peame ju rahwale eeskujuna andma!“

Mees ohkas sügawasti ja küsis:

„Mis on siis teiseks roaks?“

„Beefsteak praetud kapsajuurikatest ja selle juure salat kartulikoortest äädikas. Siis magusana roana peedikompott. Eks ole, ma teen su otse maiaks?“

„See on sinu poolt wäga kena!“

„Kas tead ka, kuipalju tänane lõuna õieti maksab? Wiiskümmend penni inimese pealt. Ja kõige parem minu süsteemis on veel: Su kõht ei kannata iial liigsöömise all.“

„Mis tõsi, on tõsi,“ pidi majaherra mõõndama, kus juures ta kaks praetud kapsajuurikat korruga suhu pistis.

Järgmisel hommikul tuli ta kööki.

„Mis täna lõunaks saab?“

„Wärske rohusupp, siis noored kannad praetud kapsajuurikatest ja magusroog kanepiekstraktist.“

Lõunasöögi ajal wajus majaherra pea norgu; ta ei rääkinud sõnagi, waid ohkas ainult.

„Mis sul siis wiga on? Sul peaks ju õige kerge tunne olema?“

„Oh, kui kerge!“

„Oled oma kõhtu wist büroos liiasti koormanud? Tunnista aga üles!“

Noor mees sattus segadusse ja hakkas sõrmedega närwilikult taldreku äärt silitama.

„Olen . . . ainult pisut . . . olen täna öösel madratsist wõtnud pisut mere-rohtu ja selle ära söönud.“

„Oled sa hull? Mererohu nael maksab mitukümmend marka ja tema rais-

kab seda priiskawalt! Palun, ära seda teine kord enam tee. Warsti tulewad jõulud, ja siis wõime enestele midagi lubada, wahest worstikesi mererohust wõi praetud põrsa tammelehtedest. Aga niikaua . . .“

*

„Armsam,“ algas noor proua järgmisel hommikul, „mispärast tarwitad sa õieti kaelasidemeid? Need käiwad ju kõhu peale?“

„Kelle kõhu peale?“

„Mitte nii, nad pigistawad kaela. Parem on, ma joonistan sulle ühe niisuguse tindiga särgile. Mõttele ometi, kui odaw see on . . .“

„Wäga hea mõte,“ noogutas mees. „Selle juures tuleb mulle aga meele, olen lugenud, et ajalehepaber sooja hoiab. Mõtlesin siis sulle wälja kleidi ajalehepaberist. Ütlen sulle — kleidi! See maksab ainult mõne marga.“

„Aga see ei wõi ju olla tore!“

„Tore? Mis jaoks tore? Mõttele ometi, mis maarahwas kokku hoiab, kui enast hakkab ajalehepaberiga katma.“

„Jah, aga mis on meil talurahwaga tegemist?“

„Eeskujuna, armas naine, me peame neile eeskujuna andma! Wõin teha sulle juba terve eeskawa. Ühest „päewalehest“ saad kodukleidi, teisest tänawkleidi ja kolmandast pidukleidi.“

Noor proua waikis. Aga õhtusöögi ajal (oli supp kustunud tuletikkudest ja kalafilet pähklakoortest) läks ta nagu krimpsu ja öösel ta nuttis.

*

„Suurepärane,“ kiitis meesteisel hommikul ja pööras naist küünernukist. „Ajalehed sobiwad sulle hiilgawalt. Ja mis ma veel kokku hoian, kui sinust kohe loen! Tule siia, kus seisab sinu küljes siis jutunurk?“

Õhtul, woodis, tuli talle siis veel meele:

„Sahwris on meil wististi veel tühje konserwikarpe. Ja sinul on wäiksed

jalad. Siis ei tarwitse sa ju kingi ostagi."

Magama uinudes kuulis ta naist nutwat.

*

Kui noor abielumees järgmisel päeval lõunale tuli, nägi ta söögitoas laual, mida ta oli oodanud: healõhnaga, aurawat suppi, toredat kotletti, pudeli weini ja häbelikult salwrätiku alla peidetult karbi paberosse.

Lühemad lood.

Kogunud K. Kasesalu.

Loengult.

Kui keegi loengule hiljaks jäi, sai meie professor ärewaks. Keegi noor rebane, kes selle herra harjumusi veel ei tunnud, tuli kord alles weerand tundi pärast loengu algust, jalutas ruumist läbi ja istus wiimaks wiimsele pingile...

Ärewalt peatas dotsent on nuhtluseaduse seletamises ja wahtis hiljaksjäänule üksisilmil otsa. Üliõpilane aga jääb rahulikuks ja istub äraootawalt. Tekib piinlik waikus. Pool minutit. Minut. Kõik üliõpilased waatawad taha ja jääwad rahutuks. Üliõpilane ootab. Wiimaks läheb asi temagi arust rumalaks. Ta tõuseb, läheb jälle ette ja ütleb läwel wälja minnes:

„Wabandage, ma uskusin, et siin loeng on!”

Mustlane.

Preester küsis kord mustlaselt, kes ta on loonud. Mustlane tunnistas:

„Nii tõesti kui Jumal mind aidaku, seda ma ei tea.”

Nüüd kutsus preester ühe lapse oma juure ja küsis temalt sedasama. Laps wastas:

„Jumal, kes taewas elab!”

„Kuuled sa nüüd,” ütles preester mustlasele, „häbi peaks sul wanal mehel olema, kes sa niigi palju ei tea, kui see wäike laps!”

Mustlane mõtles wähe aega ja ütles siis:

„Siin pole Jumala eest midagi imes-tada. See laps on alles hiljuti loodud ja pidas selle siis ka meeles, mina aga rändan juba aastakümneid ringi. Kuidas võib mul siis veel meeles olla lapsepõlwes juhtunud tühiseid asju!”

Weel kord mustlane.

Mustlase wastu seati kolm tunnista-jat, kes teda warguse juures olid näinud.

„Mis, herra,” ütles ta kohtunikule, „neid kolme Te usute, kuna ometi kogu küla võib tunnistada, et ta näinud ei ole!”

Surma mõistetud, palus ta alandli-kult luba, enesele surmawiisi ise walida tohtida. Kui see lubati, kargas ta rõõm-sasti püsti:

„Siis, mu herrad, soowin ma surra wanaduse nõrkusesse.”

Miks nii odawasti?

Kahest mustlasest, kes turul paju-korwe müüsid, müüs üks korwi saja marga eest, kuna teine ainult wiisküm-mend marka nõudis. Pärast turuaega küsis kallim odawamalt:

„Kuidas wõisid sa oma korwid poole odawamalt müüa kui mina, ehk ma küll pajuwitsad warastasin?”

„Jah,” wastas teine! „Mina aga wa-rastasin walmis korwid.”

Kaardimängija.

Canterbury peapiiskop asus ühel reisil elama wõrastemajja, mis maan-tee ääres metsa wastas seisis. Ta läks metsa jalutama ja nägi seal ühe häsli-riietatud mehe, kes kannul istus, män-gukaardid käes, ja enesega elawalt juttu ajas. Peapiiskop astus ta juure ja küsis, mis ta seal teeb.

„Mängin,” wastas tundmatu mees.

„Teie mängite?”

„Nagu näete!”

„Kellega Te siis mängite? Teie olete ju üks!”

„Ei ole üks!”

„Kus siis Teie seltsimees on?”

„Mina mängin Jumalaga.“

„Siis on Teil wägew kaasmängija,“
wastas peapiiskop.

„Õiglane mängija.“

„Millist mängu Te temaga siis mängite?“

„Kuutkümmendkuut.“

„Kas millegi peale mängite?“

„Muidugi!“

„Teie seltsimees käib Teist ometi üle.“

„Seda ülekäiwust ta ei tarwita. Ta mängib nagu inimene.“

„Aga kui Te wõidate wõi kaotate, kuidas seda siis arwestate?“

„Nagu harilikult.“

„Kuidas on Teie mäng praegu?“

Tundmatu mees pomises midagi ja wastas siis:

„Praegu ma kaolasin.“

„Kui palju?“ küsis peapiiskop.

„Wiis kümmend guineed!“

„See on suur summa. Kuidas Te selle nüüd maksate? Kas Jumal Teilt raha wastu wõtab?“

„Ei, temal on oma kassapidajad.“

„Kes need on?“

„Waesed. Wõidab ta, siis saadab ta alati ühe ausa, õiglase mehe, kes kaotuse minult wastu wõtab. Nüüd saatis ta Teie.“

Wõõras wõttis rahakoti wälja, andis peapiiskopile 50 guineed ja istus siis jälle mängima. Peapiiskop tänas, naeris südames seda kummalist pühameest ja läks edasi.

Tagasi tulles leidis ta wõõra wanast kohast. Mees mängis weel ikka nägematu kaasmängijaga. Peapiiskop küsis talt, kuidas mäng waheajal läinud. Wõõras wastas, ta olla waheajal osalt kaotanud, osalt wõitnud.

„Kas mängite ikka weel edasi?“

„Nagu näete!“

„Kuidas on mänguga lugu?“

„Suurepärane. Praegu wõitsin.“

„Kui palju?“

„Wiissada guineed.“

„Ilus summa! Kes need siis maksab?“

„Jumal saadab mulle siia iga kord waga mehe, kes tema eest maksab. Nüüd olete Teie see, mylord?“

Wõõras wõttis taskust rewolwri ja peapiiskop maksis. Mängija pistis raha taskusse ja — kadus.

Professor

pärast lõikust assistendile: „Nii, nüüd äratage patsient ja ütelge temale, et ta eluga on pääsnud!“

Kinos.

Ma istun kinos ja waatan Siegfried-filmi. Seal kuulen oma naisnaabrit sositawat: „Missugused ilusad inimesed ennewanasti elasid!“

Mis haawad lahti kisub.

T ü d r u k: „Armuline proua, praegu käis õmbleja oma arwega siin. Teate ju — leinakleidiarwega.“

L e s k: „Ah need pieteedita inimesed! Ikka jälle peawad nad wana haawa lahti kiskuma!“

Tagajärjed.

N a i n e: „Siin ma nüüd keedan ja keedan. Ja mis ma sellest saan? Midagi, mitte midagi!“

M e e s: „Siis on sul õnne olnud. Minul on hirmus kõhuwalu!“

Sellepärast.

W a b r i k u d i r e k t o r: „Mispärast usute Teie, et Teie meie ööwahiks eriti kõlblik olete?“

K o h a s o o w i j a: „Eriti sellepärast, et mul wäga kerge uni on.“

Seda mitte.

M ü ü j a: „Lysoli ei saa ma Teile anda; seda meie ei pea. Aga wahest wõtate midagi muud? Meil on rewolwrid, habemenuge, nõöri...“

Kogemata.

G e o r g: „Nägin öösel und, et ma abielus olin kõige weetlewama neiuga maailmas.“

E r n a: „Oh Georg — ja kas olime õnnelikud?“

Kõik waestemajale.

A. „Mõttele ometi, see herra, kes minewal nädalal suri, on kõik waestemajale jätnud.“

B. „See on suurepärane. Kui palju?“

A. „Kõik 12 last.“

Lapsesuu.

„Kuule, isa, kui sa wäike olid, kas olid sa siis poeg- wõi tütarlaps?“

Iseärallik tingimus.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan.

5

„Muidugi, kui tahad, võime kohe peale lõunat sinna sõita.“

„See meelega tahan ma seda. Ei jõua aega ära oodata, misal teda näen. Et ja mu parem sõber, siis on see väga tähtis, et su tulewast naist tundma õpin.“

Armin lasti peale lõunat hobused ette raskendada ja sõbrad sõitsid professori majakese juurde.

Proua Delius wõttis neid sõbralikult ja sõnarikkalt wastu ja kahetses väga, et Ewa Mariet kodu ei ole. Et ia sel ajal Armini ei oodanud, oli ta suruatale isa hauale läinud.

Daam oli jälle liidõri pralineesid sõõnud, ta silmad läiksid iseärallikelt ja lõnad kõlasid segaselt ja raskest.

Armin nägi, kuidas Rippach ehmatusega proua Deliusi wõttis, ta ütles, et Ewa Mariele wastu läheb ja lahkus ühes sõbraga.

Waltides sammusid mõlemad nooredmehed läbi metsa suruata poole. Neglaselt jõudsid nad edasi, sest Armin pidi ennast ettewaatlikult kepile toetama. Ta teadis väga hästi, misjulguse mulje proua Delius sõbrale jätnud. Meelega ei rääkinud ta, et sõbrale aega anda sellest muljest lahti saada.

Nii tulid nad pingini, mille peal Armin istet wõttis ja ka sõpra seda teha palus.

„Dotame siin Ewa Mariet,“ ütles ta rahulikult, „ta läheb siit möõda.“

Seda üteldes ei olnud tal aimugi, et mõned sammud eemal, tihedas põõsastikus, Ewa Marie raamatut luges. Ta ei olnud noorimehi tähele pannud, enne kui Armini häält kuulis. Nüüd tahtis ta tasakesi üles tõusta ja nende juurde astuda.

Seal ütles Rippach korraka waljusti; „Intmene, kuidas wõisid sa enesele sarnase ämma walida, see on ju kuritegu!“

Ewa Marie ehmatas ja istus ruttu maha. Nüüd oli wõimata herrade juurde minna. Ta otustas omas peidupaigas oodata, kuni herrad edasi lähewad. Tal oli piinlik, et nende kõnet pealt pidi kuulama, kuid kahest häbast waltasse ifka wähem.

Nii istus ta waitelt ja sulus silmad, nagu oleks ta siis kindlam, et teda ei nähta.

Armin wastas rahulikult.

„Kirjutasin ju sulle, et sel naisterahwal, kes on juhustlikult mu pruudi wõõrasema, Ewa Marie ja ka minuga tulewikus ei ole

midagi ühist. Ta lahkus siit niipea, kui meie pulmad peetud.“

Ewa Marie punastas. Jialgi enne ei olnud ta wõõrasema pärast nii suurt häbi tunnud, kui nüüd, kus ka Armin selle all kannatas.

„Noh, Sumalale tänu,“ wastas Rippach, „muidu oleks see mu maitset sinu pruudi juhtes, kel sarnane wõõrasema, rikkunud. Tead, Armin, nüüd ei mõista ma su rutulist kihlust ülepea mitte. Minu arwamise järele on siin olemas ainuke seletus, nimelt, et sa pimedast peast ja hullupõõra seda plikat armastad.“

„Ei, sa tead, et Aleksandrat weel ei ole unustanud. Ma ei armasta Ewa Mariet, kahjaks mitte, ehk seda küll tahaksin. Aga mu südames on see sõprustunne ta wastu ja ma tahan teda õnnelikuks teha. Ta häid omadusi hindasin rahuliku, erapooletu pilguga ja ta iseloom kindlustab ilusa tulewiku. Ta waesus ei ole meie abielule talistuseks. Mikast ja paljundubjat abikaasat ei olekski soowinud. Ja et tal sarnane wõõrasema, selle juures ei ole ta süüdi. Ta põlgab seda inimest nii väga, et parema meelega wõõraste juurde leiba teenima läheb, kui et temaga koos elab. Olen hästi järele mõtelnud, enne kui teda kostisin. Kui testamendi määrus mind nii ruttu naist ei sunnits wõtma, siis ei oleks mul muidugi ka mõtet tulnud teda enesele naiseks teha. Ta on tark, lõbus ja arusaaja ja armastab mind väga, nii et ma karta ei tarwitse, et ta, nagu moodsad naised seda teewad, enesele teisi austajaid otsib. Et ma teda ei armasta, seda ei tohi ta ialgi teada saada, oma iseloomu juures tunneks ta ennast alandatuna ja see teeks mulle hingepiina. Ma austan teda väga ja mulle on walus, et teda armastada ei suuda, aga ma kirjutasin ju sulle, et tunded Aleksandra wastu mind seda tegemast keelawad. So, nüüd olen sulle weel kord asjaloo selgets teinud, kas oled nüüd rahul?“

„Pean olema. Ütlen aga sulle, et nüüd kaks korda undishimulifsem olen Ewa Mariet näha saama.“

„Ma ei saa aru, kuhu ta jääb. Kas on ta teise tee walinud, wõi ei suuda ta jälle isa haualt lahkuda. Ta on teda väga armastanud.“

„Sui, kas ei läheks meie edasi?“

„Dima haige jalaga ei saa ma küll enam edasi, aga lähme maja juurde tagasi, wõimalik,“

et ta juba seal on. Kui mitte, siis istume wanfri ja sõidame talle furnuatale järele."

Mad tõusid püsti ja läksid minema.

Ewa Marie aga, kes oli kõik kuulnud, lamas suurte, tarretanud filmadega põõsastikus ja pigistas sõrmed südameahastu'ses kramplikult kohedasje maapinda.

Ta ei suutnud midagi tunda, midagi mõelda, kui ainult üht: „Ta ei armasta mind — ta armastab üht teist.“ Krambi sarnane valu tõmbas ta südame kofku ja tegi ta surmani õnnetuks. Ta tahtis omas piinas karjuda, aga ta kahwatand huulte üle ei tulnud ükski toon. Ta laialistikud filmis oli tarretand ilme, nagu kõigil, kes oma valu pisarate läbi kergendada ei saa. Müüd oli ta ilus, uhke õnn möödas. O, kui ta häbi pärast maa alla pugeda saaks! Jah, häbi oli see, et ta meest armastas, kes teda ainult abinõuks oma otstarbele tarmitas; sajabõrne häbi, et ta oma armastuse, oma õrnuse talle nii otsekohe selt kinkinud, õrnuse, mis teda külmaks jättis, mis teda, võib olla, veel suurema igatsusega teise järele täitis.

Ta kargas üles ja haaras omas südamewalus kramplikult puutüme ümber kinni. Surus oma kahwatu, kivistunud näo kareda koore wastu ja walu, mis ta selle juures tundis, näis talle heateoks selle wastu, mis ta süda läbi elas.

Nii seisis ta kaua wärisewatel jalgadel, ja soowis surra, et oleks sel piinal lõpp.

Siis kuulis ta lähenevat wankrimürinat. Armin sõitis oma sõbraga furnuatale teda otstima.

Hirm walbas teda, kui ta selle peale mõtles, et neid kohata võiks. Ei — ainult mitte seda! Mis pidi ta tegema, et neid mitte näha?

Witmaks jõudis ta otjusele, mis teha. Nii rutu, kui wärisewad jalad teda kandsid, jooksis ta koju. Tagaukse kaudu hiilis ta majasje.

Kõõglakna juures seisis tüdruk ja puhastas lampe. Ta kiljatas, kui Ewa Mariet nägi.

„Preili, preili, lossiherra oli siin ja küsis teie järele!“

Ewa Marie astus afna juure.

„Miina, kui herrad tagasi tulewad, ütlege neile, et olen haige. Mul ei ole sugugi hea, lähen kohe woodi.“

Ta hääl wärises seda üteldes ja teenija noogutas kaastundlikult pead. Ewa Marie oli ta wastu alati hea; ja tal oli kahju, et preili nii haige wälja nägi.

Ewa Mariel oli parajasti weel aega toa uft enese taga lukustada ja tase hoigamisega

woodile langeda, seal kuulbus all kõõgiukse paulumine.

Miina astus elutuppa ja teatas prouale, et preili haigelt koju tulnud ja kohe woodi heitnud. Proua Delius waatas tüdrukule imestades otja ja läks hingeldades trepist üles, kus ta wõrastätte uksele koputas.

„Ewa Marie — mu Sumal, mis on sinuga juhtunud? Tee ometi üks lahti!“

„Olen juba woodis, ema; palun, lasse mind puhata, olen nii haige.“

„Aga, laps, Seyden oli oma sõbra, herra von Rippachiga siin. Mad otkimad sind furnuatale ja tulewad kohe tagasi. Sa pead üles tõusma.“

„Ma ei suuda, wabanda mind herrade ees.“

„Aga, mu Sumal, nii haige ei ole ja ometigi, et üles tõusta ei wõi. Mis pean ma üttema?“

„Mida aga tähad — jäta mind rahule.“

Proua Delius kuulis wiimastest sõnadest sügawat hingepiina, mis Ewa Mariet waeawas. Ta ehmatas. Mis pidi see tähendama? Oli midagi juhtunud.

Ta läks jälle aeglaselt alla, ja Ewa Marie hingas kergemalt, kui kuulis treppi nagisewat. Proua Delius aga mõtles, mis tegema pidi. Ja kui herrad natuke aja pärast tagasi tulid, mõttis ta neid wabandades wastu.

„Andke andeks, mu herrad, et teid ilmaaegu tülitasin, kuulsin alles Teie äraolekul teenijalt, et Ewa Marie suure peawaluga woodis lamab. Ta magab praegu, ja ma ei taha teda äratada, muidu lähewad walud suuremaks.“

Armin waatas proua Deliusese imestades otja. Ewa Marie ja peawalu — see näis nii imelik, senini ei olnud ta ialgi kuulnud, et Ewa Marie selle all kannatas. Ta waatas kõheledes Rippachi poole.

„Siis ei alta midagi, Armin, peame homme jälle tulema.“

Seyden pööras wiktitades kojuminefule. Tal puudus midagi, et Ewa Mariet ei näinud ega temaga rääkida ei saanud. Wiimaks lahkus ta siiski majast ja lastis oma pruuti südamlisult terwitada. „Tuleme homme hommikul jälle; loodetawasti on Ewa Marie siis juba terwe!“

„O, muidugi, muidugi, mu herrad, mul on väga kahju, aga Ewa Marie tarwitseb rahu, täielikku rahu. Muidugi on tal kahju, kui teada saab, et teie siin olite. Nii siis homseni, mu herrad, homseni!“

Kui Armin wanfrisje astus, heitis ta weel ühe pilgu Ewa Marie afnale. Talle näis,

nagu liiguks afna eesriie tafafesi, — aga see oli mististi efsitus.

Ilma et teadnud oleks, miks, waldas Arminit sügaw kurbus. Ta oli ennast rõõmuftanud, et sõber ta pruuti tundma ja hindama õplb. Ka see oli talle wõõras ja imelik, et Ewa Marie mitte terwe ei olnud, ega ta ometi raskelt haigeks ei jää? Ta ei saanud sõbra ees oma muret ja rahutust warjata.

Hans von Rippach naeris ta wälja.

„Tead, Armin, see muretsus näib mulle kahit'ane. Usun, et on süda asjasse siiski sügawamalt segatud, kui seda ise arwab. Noh, see ei oleks õnnetus! Aga nüüd ära tee sarnast õnnetut nagu. Homme on ka weel päew.“

Armin kogus ennast ja pahandas enese üle. Õhtul saatis ta kästjala ja laskis küsida, kuidas Ewa Marie terwisega lugu.

Proua Delius saatis wastufe. Ewa Marie terwis olla parem, aga Armin ärgu tulgu homme weel, sest ta tahta ka homme woodi jääda.

See sõnum suurendas Armini ärewust. Ta meeleolu oli paha ja mõtted laiali ja Rippach pidi kõil omad naljad platsi tooma, et ta mõiteid teisele juhtida.

* * *

Proua Delius koputas õhtul weel kord wõõrastütre ukse pihta.

„Ewa Marie, sinule on kiri tulnud, kas et tahta sa teda awada?“

Siis wiimaks awas netu ukse. Teda nähes ehmatas proua Delius.

„Mu Jumal, laps, kuidas sa wälja näed! Nüüd alles saan aru, miks sa ennast herradele ei tahtnud näidata. Et, nii kahwatu ja haiglane ei ole ja ilalgi weel wälja näinud. Mis on sinuga juhtunud?“

Ewa Marie furus oma läed meeletõhtadele.

„Mul on kange peawalu ja tunnen ennast haigena. Sa näed, et ennast herra von Rippachile, ega ta — Beydenile näidata ei wõi. Ka homme mitte. Kui nad hommikul minu järele küsivad, wabanda mind weel kord. Loodan, et laua magan. See oleks nii hea. Aga nüüd, palun sind, jäta mind üksi.“

„Jah, ja, lähen juba. Ja siin on kiri — ta tuli juba hommikul, unustasin teda sulle ära anda.“

Ewa Marie pani kirja ükstõikfett lauale, ilma et teda oleks waadelnud, ja lukustas wõõrasema järele ukse.

„Kas sa süüa ei tahta?“ hüübis proua Delius weel läbi ukse.

„Ei, ei, ainult rahu,“ wastas Ewa Marie ja wiskas ennast jälle woodile. Ta wahtis tardunud pilgul lakke ja andus meeltäraheites meeskikule, põletawale walule.

Proua Delius ütles hiljem lossist tulnud kästjalale, et herrad homme weel nende poole ei tuleks.

* * *

Terwe õõ lamas Ewa Marie unetult oma woodil. Kui uus päew ka'watult lohtma löi, tõusis ta walutawate liigetega ja hakkas taas rahutult edasi tagasi käima. Ta katsus oma seisukorra üle järele mõtelda ja sundis omad mõtted rahule.

See oli selge, et ta Armini naiseks saada ei mõinud. Ka näha ei tohtnud ta teda enam. Mitte ühegi hinna eest ei oleks ta talle näkku waadata suutnud, muidu oleks ta waljufti karjatama pidanud oma häbis ja walus. Põgenema pidi ta, nii pea kui võimalik, ükstõik kuhu. Minult ära tema ligiduseft, et ta Armini armsast näost walet ei tarwitajeks lugeda, wõi kogugi ta palwe teda nõrgaks ei teeks. Sest ta armastas teda, armastas weel palawamini, weel sügawamini, sest et temast nüüd lahtuma pidi. Kuhu pidi ta oma südame walus minema? Kohta olfima? Aga seda oli waja enne leida, ja tal ei olnud raha, et laua oodata. Ta terwe warandus oli wiiskümmend marka. Sellega ei jõua ta kaugele. Ja kohta ei olnud nii kerge leida. Proua Soltenau ei olnud ta kirja peale isegi wastanud. Aga pea — kas et tulnud eile üks kiri? Õige, seal wenddas ta awamatult kirjutusklaual. Wärisemäl kätel wõttis ta kirja ja awas. Kui ta selle läbi lugenud, langes ta sügawa ohkega toolile ja wiimaks ometi andsid pisarad ta närwidele rahustust. See oli abi suurest häbas. Ta luges kirja weel kord.

„Wäga austatud preili!“

Alles täna saan Teie kirja peale wastata. Digust ütelda — kartsin ma teid tete nooruse pärast oma teenistusse wõtta. Parema meelelega oleksin ühe wanema daami walinud. Ja sellepärast põbrastngi ühe teise koha-soowija poole. Nüüd aga jät see daam korraga raskesti haigeks ja ei saa tulla. Põõran nüüd tete poole ja palun Teid, kui Teie weel kohata olete ja minu peale ei pahanda, nii ruttu kui võimalik meie juurde sõtta. Kui võimalik, siis kohe. Kui tete mingisugustel põhjustel nõus et ole, siis palun telegrafeerige. Kui ma telegrammi ei peaks saama, siis olen kindel, et tulet, ja ootan teid. Reisiraha maksan

fiin wälja. Oleksin rõõmus Teid warsti oma majas terwitada.

Rõlge austusega

Magdalene von Soltenau."

Ewa Marie hingas sügawalt ja raskelt ja kuwatas pisarad. See kiri näitas talle teed, mida kätima pidi. See oli saatuse näide ja wabaõhtas hirmust ja waewast. Rahu wal- das teda, tarded, rõõmutu rahu, kuna süda raskelt, kui flwi, rinnus tufsus.

Wiimaste õnnenäbalate järele oli kahelord- felt raske teadmata saatusele wastu sammuda. Wõõrad inimesed olid, võib olla, külmad ja ülekohtused ta wastu. Meelitades tõusis hüüe ta hinges: Jää, unusta, mida sa kuulma ei pidanud, mis sinu kõrwadele mitte määratud! Weel ei ole kõik kadunud. Kui sa ka armas- tust ei leia, siis leiad sa ikkagi sõprust, hiil- gust ja rikkust. Wõta see wastu ja ole rahul!"

Uga seal nägi ta Armini pilkti enese ees. Milline plin tema kõrwal elada, ja oma hinge ikka enam ja enam häbige katta, ennast enese ja tema ees alandada! Et — parem surra, parem laias maatmas nälga surra, kui seda! —

Jälle sammus ta rahutult edasi tagasi. Ta mõitles oma elu raskemat mõitlust. Negamõõda tõusis hõlgaw, kulbne päike taewa ja walguistas ta tuba. Siis hiilis Ewa Marie pööningukambri. Seal olid kohwid ja reisu- kornid wärna seatud. Ta otfis wälja, mida wajas, ja wiis oma tuppä. Siis keeras ta ukse lukku ja hakkas asju pakkima.

Kui lõunaajal proua Delius ta ukse pihta koputas, ütles Ewa Marie, et ta terwis pa- rem ja et ta lõunaks alla tuleb. Wõõrasema ei tohtinud ta põgenemise plaanist midagi teada, enne kui kõik walmis. Ta oleks juba enese huwide pärast asja lahta ajanud. Et Ewa Marie täna Armini ei oodanud ja näri- wat nälga tundis, läks ta alla einetele.

Ta sõi ta kõik, mis proua Delius talle ette tõstis, ilma et õieti teadnud oleks, mis see oli.

"Sa näed ikka weel paha wälja, Ewa Marie. On hea, et su peigmees täna siia ei tule. Mis sa teinud oled, et nii haige oled? Oled suruuaial wiististi palju kurwastanud. See on ju rumalus, et igapäew läbi päikse- löõmu sinna jooksed! See ei too sulle su isa ikkagi tagasi."

"Et, see ei ole põhjuselks. Mul ei ole mi- dagi muud kui närwid."

"Ah mis, niisugune noor plika ei tohikski teada, mis närwid on! Mis peaffin siis mina ütlemä? Mis ei ole mina kõik läbi teinud! Mõtle ainult selle peale, kui su isa mulle üt-

les, et meie warandus otjas. Mu Sumal, kartsin, et südamerabanduse saan. Ja siis ta pifalbane haigus ja wäike panfioon Hirmad päewad! Ja wiimaks peale ta surma see kõige hirmsam — waesus. Sa helbe taewas, fiin peaffid närwid terasest olema, usu mind! Su- malale tänu, et see nüüd kõik mõõdas"

Ewa Marie oleks ütelda mõinud, et seda kõik ta tema läbi elama pidanud, ja palju walusamini weel kui wõõrasema. Kuid mis sellepärast tülitfeda? See oli kõik juba mõõ- das. Walu, mida ta praegu tundis, kustutas kõik teised walud ta hingest ja täitis teda täiesti, teistele ruumi jätmata. Kohe peale sõõki läks Ewa Marie oma tuppä tagasi, et reistettewalmistusi lõpule wiia ja Arminile kirja kirjutada, mis ta põgenemist selgitama pidi. Ohtul kell üksteist läks wiimane rong. Sellega jõndis ta poole tunni pärast linna Berliini kiirrongile ja oli hommikul kell 6 kohal.

Uga, kui wõõrasema uinakut magas, ka- futas ta selleks, et teenijaga palid jaama kan- dis. Ta wõttis ka kohe pileti. Muudugi ainult ligemasje linna, et keegi järeleüfimisel ta reisi sihti teada ei saaks. Ta tahtis kõik jäljed kustutada.

Teenija tüdrufut käskis ta wälfida, et palid jaamas on. Wõõrasemale tahtis ta at- nult wiimafel flmapilgul omast ärasõidufut tea- tada. Et olema saab kole flfseen, teadis ta ette ära. Uga see kõik ei saanud teda tee eest hoida, mida ta kätima pidi.

Kui ta jälle koju tuli ja oma tühjas toas ümber waatas, oli tal tundmus, nagu oleks ta wõõras selles ruumis. — Raua istus ta tühja paberit ees, mille peale ta Arminile tahtis kirja kirjutada. Ta kuulis, kuidas all lõssifit tulnud käfjalg ta terwise järele päris ja kirja tema jaoks ära andis. Ewa Marie käskis teenijat ütelda, et ta terwis parem, ja ta loodab homme juba olla täitfa terwe! Siis awas ta wärisewate sõrmedega ümbriku.

"Armas Ewa Marie! Loodetawasti käib su käst täna paremini. Tunnen fu pärast mu- ret. Mu sõber Rippach reisib ülehomme jälle ära, kuid loodetawasti saab ta find enne näha. Et ta juft peajasjalikult siia sõitfs, et find tundma õppida, oleks wäga kahju, kui ta find ei näeks. Loodan, et homme find jälle näeme. Sa puubud mul wäga, armas Ewa Marie.

Südamliku terwitusega

Sinu Armin."

Noor neiu waatas kuwifil, tardedunud flmil oma peigmehe esimese ja wiimse kirja peale. Kui külm ja rahulik oli see kiri! Külmä wä-

rin käis ta kehast läbi ja aeglase, wäsinud liigutusega tõmbas ta sõrmuse, mille Armin talle sõrme pannud, kui esimene kord lõksist teda waatama tuli, sõrmest. Nüüd leidis ta ka julguse talle kirjutada.

„Armas Armin!

Juhus tegi mind eile sinu kõne herra von Rippachiga pealtkuulajaks. Samasin mõned sammud teist eemal pöösastikus ja lugesin. Mul ei olnud kawatust teie juttu kuulata ja tahtsin parajasti teie juurde astuda, kui herra von Rippach minu wõdrasemast jutu tegi. Häbi hoidis mind tagasi, ja ma kuulsin kõit. Nüüd tean ma, et sa mind ei armasta, waid üht teist, tean, et mind kofisid, et aga testamendi määrust täita, ja et usud, et oleksin sulle kohane naine. Kui ma teie juttu mitte ei oleks kuulnud, oleksin olnud pime, sest uskusin su armastust, ehk sa küll itaalgi sellest ei rääkinud. Nüüd tean kõit, ja mul on wõimata su naiseks saada, sest ma armastan sind ja tea ühiti häbi, mis oleks suurem, kui see, mis sina mulle teha tahtsid: mehe mitte armastatud naiseks saada, kellele ma oma armastuse nii peitmatult ja puhtalt olin annetanud. Ma ei wõi sind jälle näha, sest häbi surmaks mind, sellepärast waletasin, et olen haige, ja reisin siit weel täna õhtul ära. Helde saatuse tõsi just täna mulle teenistuskoha ja sa ei pruugi mu tulewiku eest hirmu tunda. Sinu sõrmuse panen kirja sisse. Oma wõdrasema suhtes ei ütlen ma sulle midagi; tean, et sa teda majast wälja ei aja, kuni ta uue elupaiga leidnud, ja tean ka, et ta su suuremeelsust ära kasutab. Siin ei saa ma midagi muuta, sest et minu ja tema wahel enam midagi ühist ei ole. Ela hästi, anna andeks, et sulle pahandust teen. Annan sulle andeks.

Ewa Marie.“

Ta ei lugenud kirja enam läbi, pani sõrmuse ühes kirjaga ümbrisku ja kleepis finni. Mis kirja rahulik toon maksnud, seda teadis ainult tema üksi.

Wäsinult langes ta woodile ja ulnus rahutult. Kui ta ärkas, oli juba pime. Nuttu tõusis ta üles ja waatas kella. See oli üheksa läbi. Ta lastis teenijal klaas teed ja wõlleiwa tuua, mille ta ära sõi. Siis pani ta ennast riide. Rõbaras, mantl ja kindad peltis ta ettekotta. Siis astus ta elutuppa, kus ta wõdrasema diivanil raamatut lugedes tukkuma oli jäänud.

Ta aratas wana daami.

„Palun, ema, istu minu juurde, pean sulle midagi tähtsat ütleva.“

Proua Delius wastas arusaamatult tütrele otse. Ta ei mõistnud, mis tütar tahtis, aga Ewa Marie iseäraline olek ajas tal kohe une filmist.

„Mis on — ja näed nii imelik wälja, Ewa Marie? Mis on juhtunud?“

Ta istus Ewa Marie wasta, kes tüft aega waitides maha wahtis, toolile. Ewa Marie tõstis wiimaks pea ja waatas suurte, tõfiste filmadega wõdraema turjunud näkku.

„Pean sulle ütleva, et mõned asjaolud mind sunnivad oma kihlust herra von Seydeniga tühjaks tunnistama.“

Proua Delius kargas ehmatanult pästi ja waatas laialikistud filmil Ewa Mariet.

„Oled sa hull!“ karjus ta hirmunult.

„Ei, olen täie aru juures ja tean, mis ütlen. Weel kord, ma tunnistan oma kihluse tühjaks ja palun seda kirja, milles ka minu kihlasõrmus, homme herra von Seydenile ära anda.“

„Ei tule mul mõttesegi, ei tule mul uneski mõttesse!“ karjus proua Delius ärritatult ja ta punane nägu muutus kollaks. „Mis sa öieti mõtled? Sa oled hull, jah, äätsa hull! Mine woodi ja maga ennast wälja. See on ju —! Nisjugusest ehmatusest wõib südame rabanduse saada!“

Ewa Marie surus hambad kokku. Siis wastas ta rahulikult:

„Palun, rahusta ennast ja kuule. Sa pead selle mõttega harjuma, kõige peale waatamata ühistan oma kihluse.“

Etteheidete ja palwete torm pääsis lahti. Ewa Marie kuulas rahulikult pealt, kuni wõdrasema wiimaks hingeldades waitis.

„See kõit, mis sa mulle ütlesid, ei suuda minu peale mõjuda. Kui sa rahulikult järele mõtleksid, siis jõuaksid sa otsusele, et mul minigugune tahtis põhjus olema peab.“

„Siis nimeta seda põhjust, nimeta ometi!“ kritiskas wana daam.

Ewa Marie surus kõwasti käed kokku, muldu ei wäljendanud midagi erutust.

„Tean eilsest saadik, et herra von Seyden mind mitte armastusest, waid teistel põhjustel kofis,“ ütles ta toonita hääl.

Proua Delius naeris kalgilt.

„Annull sellepärast, sellepärast ainult? Ütle sin ju, et haige oled. Sellepärast ei wisa ometigi sarnast partiid jalaga! Seda et juhtu enam teistkorda elus! Armastus! See on lollus. Armin teeb sind riikaks, kas ei ole see juba küllalt suur armastus? Kes sa öieti oled? Waene professori tütar, kellele midagi muud üle ei jää, kui omale leiba teenida, niipea kui

Seyden meilt oma abi mõtab. Ole ometi mõisklik, ja oled haige ja täiesti arust ära!"

Neiu raputas pead.

"Ei, tean väga hästi, mis teen. Tean ka seda, et olen maene ja üfsik ja et maailma oma leiba teenima pean minema. Tean, et loobun hiilgusest ja rikkusest ja seda waesufe wastu wahetada ei ole sugugi kerge. Just see peab sulle nõitama, et teistit teha ei saa."

"Jumal taewas, küll need on toredad waated! Sa oled just niisamajugune narr kui su isa oma tunnetega."

"Waike mu isast," hüüdis Ewa Marie wälkuwail silmil, "ja ei ole teda iialgi ta lihtsas juuruses mõistnud! Jah, olen kui tema, olen seda uhtufega, ja tean, et ta mu ettemõtte oleks heaks kiitnud. Palun, ära tee mulle seda seletust i' maaegu raskeks. Wõid arvata, et eilsest saadik enesega raslet mõitlust olen wõidelnud. Mu jõud on otsas."

"Aga mis peab siis nüüd saama!" hädaldas proua Delius meelt heites.

"Olen enesele koha leidnud ja sõidan juba täna õhtul ära."

Wõõrasema kargas mõitluswalmilt püsti.

"Ei, seda ma ei luba, ma ei lasse sind ära sõita. Soian sind wägivalllaga tagasi, kuni mõistuse juurde tuled! Seyden peab sind enne natukene noomima."

Ewa Marie ajas ennaft aeglaselt sirgetks ja wistas pea luflassse. Ta filmad waatafsid kindlalt wõõraema wihaft wiltulistud näo'kse.

"Sa ei saa ja ei wõi mind hoida. Parem suren, kui weel kord herra von Seydenit näen," ütles ta kindla, tõlawa häälega.

Nüüd hakkas proua Delius paluma.

"Mis minust saab, Ewa Marie? Mõtke ometi minu peale! Nüüd wiimaks ometi pidin mureta elu maitsuma, ja fina tahad seda nurja ajada. Palasta ometigt! Ujud ja, et Seyden mulle lubatud raha annab, kui ja ta naiseks saa?"

Ewa Marie punastas sügawalt. Ta tundis selle naise päraft häbi.

"Seda ei wõi ja wõtta."

"Noh, näed nüüd. Mis peab siis minust saama?"

"Sul on maja müümise raha."

"See sandikopit! Et alati kofku hoidma pean, ei tea kuidas. Oh, kui tänamata ja oled! Olen sulle alati ema aset täitnud, olen kõik häda su isa päraft kannatama pidanud. Ja nüüd, kus paremad ajad ees seisawad, tahad mind puudusesse tagasi lüüata! Seda ja ei tohi, see oleks patt minu wastu!"

"Ma ei saa sind aidata. Ennaft sinule õherwadada, läib üle mu jõu. Sa pead katsuma

wälja tulla sellega, mis sul on. Häda eest oled ja marjatud. Palun, kannu oma saatust rahulikult. Siin on kiri herra von Seydenile. Ta lubas sind siin majas elada, kuni ja enesele teise elupaiga leiad. Minu teen, mida pean; ela hästi ja lasse mind rahus minna."

Ewa Marie ulatas wõõrasemale käe. Proua Delius haaras sellest kahe käega finni ja küllwas neiu etteheidetega ja palwetega üle. Wiimaks sai ta karjumise- ja nutukrambid.

Wäsinult ja murtult aitas Ewa Marie wõõrasema diiwanile. Ta tundis neid krampiid ja teadis, et nad kaua kestawad. Ta ei mõinud oodata, kuni wõõrasema meelemärfusele tuled, sest muidu oleks ta rongile hiljaks jäänud.

Tasakesi läks ta toaft wälja. Kojas seisfis teenija ja waatas preilile ehmatanult otfa. Ewa Marie pani oma wärisewa käe ta õlale.

"Miina, olete hea laps. Minge sisse ja pange emale külmad kompressid pea pea'le, kuni ta rahulikumaks jääb. Ma pean weel tõna õhtul ära sõitma. Kas pole tõsi, ma wõin teid usaldada?"

Miina noogutas pead.

"Jah, preili, ma teen seda. Aga parem jääge siiski weel siia."

"Ma pean ära sõitma. Jumalaga, Miina, minge ruttu proua juurde!"

Ewa Marie tõmbas ruttu palitu selga. Siis jookfis ta wälja. Kui uks ta taga finni langes, tufsatas ta ja kulw nuufsumine tuli ta rinnust. Weel kord waatas ta maja, mis kuwalgel walendas. Noofipõdsalt murdis ta walge õie ja peitis selle oma rahakotti. Siis jookfis ta kui tagaetult üle maantee jaama. Rong sõitis parajasti sisse. Ta tuled hiilgasid kui suured, tulised metslooma filmad. Ewa Marie kargas teise klassi wagunisse, mis õnnets tühi oli. Sügawa oigega langes ta patjadesse.

Kui rong nende majast mööda sõitis, waatas ta aknaft wälja. Glutoas põles tuli ja oli liikuwat warju näha. Nii oli siis Miina weel wõõrasema juures. Rahustatult langes ta diiwanile tagasi ja surus filmad. Ta oli wäsinud, kui murtud, ja ei suutnud enam mõtelda.

Nii sõitis ta oma uuele elule wastu.

* * *

Kui proua Deliusse nutukrambid wiimaks järele jäid, oli Ewa Marie juba kaugele. Miidagi muud ei olnud ta maha jätnud, kui kirja ja sõrmuse. Wana daam istus weel kaua mõttesse wajunult ja katfus üleelatud steeni üle selgusele jõuda.

Ewa Marie oli ära, kihlus rikka mehega tühjaks tunnistatud, igakuune ülespidamiseraha wett wedama läinud ja wana häda oma kofku-

hoidmisega jälle efiplaanil! Tal ei tulnud pähegi mõelda, kui raske oli see samm olnud Ewa Mariele. See daam mõtles ainult enese peale. Ta hakkas oma seisulorra üle järele mõtlema ja aru pidama, kuidas sellest pääseda. Kõige pealt mõttis ta Leydeni suurmeeluse armeele. Muidugi ei aja ta teda majast välja, ehk tal küll raha selle eest ammu käes. Ja wabatahtlikult ei lahtu ta siit. Nii ei pruukinud ta vähemalt forteri üüri maksta ja mõis selle raha eest midagi muud muretseda.

Ta tõusis üles ja lõi maiustuste karbi välja. Sel ajal kui ta pralineesid suhu toppis, arutas ta edasi.

Wõimalik, et Leyden Ewa Marie põgenemisega ei lepi. Wõimalik, et talle järele reisiv ja ta tagasi toob. — Siis aga tuli tal korraga meelde, et Ewa Marie talle oma reissihiti ei olnud nimetanud. Rahutult tõusis ta püsti ja läks Ewa Marie tupp. Wärsiwate kätega otis ta mööblid läbi ja ei leidnud mitte midagi, mis Ewa Marie jälgile oleks wiia wõinud. Nüüd oli kõik omad asjad kaasa wõtnud. Kuidas oli see võimalik olnud, et ta seda ei olnud ennem tähele pannud?

Proua Delius hüüdis teenija ja päris talt aru. Ja nüüd alles sai ta teada, mis ta lõunainaku ajal sündinud. Peaaegu oleks uus wihahoog talt mõistuse rööwinud. Ta wärsiwes kui haawaleht ja pigistas käed ruskaske. Tüdurik hiilis kartlikult lööki tagasi. Ka tema tundis, et majas midagi iseäralist juhtunud, ja kartis proua wiha alla sattuda. Proua Delius tuli jälle alla ja astus elutuppa. Seal seisid Ewa Marie kiri Leydenile kehet lauda. Ta tõstis selle üles ja waatas seda wihafelt.

„Misugune narr, niisugune pöörane narr!“
Kas ei olnud wiimaks kirjast, kuhu Ewa Marie sõitnud? Kõige parema meelega oleks ta kirja avanud, kuid see oli kinni pitseeritud. Ei jäänud midagi muud üle, kui järgmisel hommikut oodata. Kõige hommikul wara mõtles ta lofsi minna. Pikk tee oli talle küll wastumeelt, aga ta lootis selle teoga Leydeni poolehoidu wõita.

Kas aimas Leyden oma pruudi põgenemist? Kuidas oli Ewa Marie otsusele tulnud, et teda ei armastata? Nende mõlemate wahel pidi olema midagi juhtunud. Jälle tõstis ta kirja ja hoidis wastu walget. Kuid paksu ümbriku läbi ei saanud ta lugeda.

Mure oma seisulorra üle, tige Ewa Marie peale ja uudishimuline, kuidas Leyden asja peale waatab, läks ta wiimaks woodi, et ühe küje pealt teise peale pöörates ööd uneta mööda jaata. —

Järgmisel hommikul läks ta üles lofsi. Scheweking, kes parajasti wärawast välja põl-

lule ratsutas, nägi teda tulema. See meelega oleks ta talle tee sulunud.

„Mis see wanamoor siit dieiti otsh? Kindlasti ei too ta häid sõnumid!“ urises inspektor ja ajas hobuse just proua Deliusse juurde.

„Mis on juhtunud, mida Teie siit tahate? Ega ometi preili Ewa Marie raskesti haigele ei ole jäänud?“ küsis ta tigevalt.

„Pean kohe herra von Leydeniga kokku saama,‘ hingelbas proua Delius.

„Koh, kuradi nimel, mis on siis juhtunud?‘ Proua Delius tegi upsaka näo.

„See ei ole teie asi. Lähem herra von Leydeni juurde.“

Scheweking kargas sadulast ja wiis hobuse lofsi õue tagasi. Seal andis ta looma sulase hooletse ja sammus proua Deliusse ees lofsi. Geetoas kästis ta professori prouat oodata ja kadus Armini töötuppa. Uus lofsiherra oli oma sõbraga parajasti sõdgitoad einel. Scheweking kästis D. Lenbergerit teda töötuppa paluda. Armin tuli kohe.

„Olete weel siin, inspektor? Uskusin, et juba põllule sõitjite.“

„Tahtsingi, herra, aga seal tuli wanaeit mulle wastu ja ma pöörsin ühes temaga tagasi. Ta tahab teiega rääkida, ja kurat teab, täna meeldib ta mulle weel vähem kui muidu Kindlasti ei too ta häid sõnumid.“

Armin kuulas imestades.

„Teie räägite proua Deliusse?“

„Muidugi temast, herra. Pange tähele, ta teeb manöwrid, et liia ühes tütreaga elama ajuda.“

Leydeni näoilme muutus rahutuks.

„Ei, ei, wistiski toob ta Ewa Marielt teateid. Wõib olla, on ta haigemats jäänud. Nuttu paluge daam sisse astuda.“

„Em, no jah! Aga ettewaatust, herra, ettewaatust, Jumal teab, mis tal weel kõik mõttes ei ole. Tehke talle kolm risti järele, rohkem ei ütle ma midagi.“

Armin näris kannatamatult huuli ja tegi närwilise käeligituse. Scheweking kadus, ja lastis wõõra tupp. Ta nägu oli nii pilwes ja kurjakuulutaw, et daam ehmatas. Armin tuli proua Deliusse wastu.

„Mis on juhtunud, proua professor? Toote mulle kurbid teateid?“

Leyden lükkas tugitooli lähemale ja proua Delius langes wäsnult jellesse, nagu käte wahel peites.

„Herra von Leyden, o mu Jumal, olen nii õnnetu! Ewa Marie — on ära.“

Armin ehmatas ja waatas arusaamatult talle otša.

"Kra? Mida peab see tähendama? Palun, ütlege, mis on juhtunud," päris ta rahutult täis fartust.

Wana daam wõttis käekotist kirja.

"Siin — ah, armas herra von Leyden — palun lugege — mul ei ole sõnu — olen nii õnnetu, nii õnnetu".

Armin wõttis wõõrastades kirja, tulsatus käis ta kehast läbi, kui sõrmust seal sees tundis. Siis pööras ta ära, astus ainsa juurde ja awas ümbriku. Tõesti — kirja seest kullus ta sõrmus wälja. Ta surus hambad kokku ja tõmbas sügawalt hinge. Sügaw, põletaw walu hoowas ta südamesse.

Mis oli see?

Siis luges ta, mis Ewa Marie talle kirjutanud. Ta nägu muutus kahmatuks, ja kui ta kirja läbi lugenud, kattis ta silmad käega ja jäi liikumatult seisma.

Ta tundis sügawat kaastundmust Ewa Marie wastu, palawat igatjust, teda oma käte wahel wõtta, teda trööstida, ja häbi ja walusat kahetsust, et ta ettewaatlikum ei olnud, ja et oma pruuti dieti hinnata ei mõistnud. Waene, armas laps! Mis pidi ta olema kannatanud, kui wäga ennast haawatuna tunnud, et ta eest põgenes!

Ja nüüd alles mõistis Armin, millist pattu ta teinud, kui armastufeta teda kofis. Armas tufeta? Jah, mis oli siis see, mis teda libeda waluga täitis, nüüd, kui Ewa Marie talle kadunud? Oli see tõesti ainult sõprus olnud, mida ta nelu wastu tunnud? Sel minutil näis sõna sõprus liig wähe selleks, mida tundis. Kas mõistis sõber Hippach ta hinge olusid tõesti paremini kui ta ise, kui ta eile ütles: "Sa armastad teda rohkem kui ise arwad!"

Armin ajas ennast sirgu ja luges kirja weel kord läbi. Need lihtsad sõnad täitsid ta südant waluga. See, mida ta ribad wahelt luges, rääkis piiramatust walust ja hinge piinast.

"Nüüd tean ma kõik ja wõimatu on mul su naiselks saada, sest ma armastan sind ja ei tea ühtki häbi, mis suurem, kui see, mis sina mulle tegid." Nii kirjutas ta temale, ja Armin mõistis, mis on ta alandust selle juures tunnud. Afsalt ja uhkelt ütles ta ka nüüd: "Sest ma armastan sind." Ja selle peale waatamata põgenes ta tema eest, läks waewaseesse ellu, sest et ta oli liig uhke ja puhas, et oma armastust mehele annetada, kes teda ei armastanud. Ja edasi kirjutas ta: "Ei suuda sind jälle näha, suretlin häbi pärast." Häbi pärast! Tema, puhas ja aus, häbenes selle pä-

rast, et teda petetud. Ja Arminile ei olnud mõttessegi tulnud, kui suurt pattu ta Ewa Marie wastu teinud. Ta oli kae lille järele wälja sirutanud, sellepärast, et see lill ta teel õitses ja waewata kättesaadaw oli, ja sellepärast, et ta parajasti lille wajas, et oma pärga täiendada. Ta tundis ennast isegi heategijana, kes waest neidu wäiksest majakesest toredasse lossi wiia tahtis. Kui ahindu otstarbekas. "Ei, Ewa Marie — ei — mitte ainult seda! Sellepärast, et su puhas, armas lihtne iludus ja tõsine naiselik tundmus oli mulle trööstiks peale libedate kogemuste. Ma ei mõistnud iseennast, ei teadnud isegi, mis mind su ligi tõmbas, selle pärast, et mu tundmused ei sarnanenud joobumusele, mida tundsin telse wastu. Tunded, mis minu wastu tundsin, olid selged, ja puhtad kui mägestiku wesi, mina aga uskusin, armastus on põletaw, magus wing.

Ja sellepärast tulin armamisele, et ainult sõprust su wastu tunnen, ja ei märganud, kuidas sa ikka rohkem ja rohkem oma elu minu omaga sidusid. Ma armastan sind siiski, Ewa Marie — tean seda nüüd, kui ja minust lahkusid. Pean sind tagasi tooma, pean sulle selgeks tegema, et sind armastan, et sa oma armsate filmadega jälle usaldades minu omadesse waataksid. Ma ei loobu sinust, mu uhke, puhas, laps — ma armastan sind!"

Sügaw ohkamine äratas teda mõtetest. Ta kogus ennast ja pööras proua Delinse poole. "Ruhu sõitis Ewa Marie, proua professor?" (Järgneb).

Järgmises numbris hakkab ilmuma
Saksa kirjaniku Luise Westkirch'i
põnew jutustus

„Teraswann.“

Kirjafast.

D. E. Kompas. Täname. Ühe oleme tarwitänud.

Mitmele (D. E. W. B. jne.) Mõistatuste saatjad wõtame edaspidi õigete lahenduste saatjate hulka üles, ilma et waja oleks peale nr. ilmunist uut lahendust saata. Numbri, milles mõistatus ilmus, saadame kohe wälja.

Tallinnas. S. Tartu t. 21.
Tel. 28-47.

Kõige suurem biskwiidi-tehas Eestis

Falck & Co.

Tööstuse saadused on kroonitud kümne
esimese kuld- ja hõbeaurahaga.

Tallinnas. S. Tartu t. 21
Tel. 28-47.

HEINR. LAGUS

Tallinn, Müüriwahe t. 6, uks B.

Telefon 12-53.

Ladus alati saadaval:

Nafta

Masuut

Petroleum

Bensiin

Masina-

Tsilindri-

Mootor-

Waseliin

Spindli-

Wärnits

Wankrimääre

Karbolineum

Terpentiin

Puutõrw, Katusetõrw, Katusesapp,
Seebikiwi, Liim, Kriit, Pesusooda.

õli

AINUKE PUHTKIRJANDUSLIK JA TÖSISELT RAHWALIK AJAKIRI
ON

„ROMAAN“

„Romaan“ algas 1925. aastal neljandat aastakäiku ja seisab oma juttude hea waliku tagajärjel lugejate hulga poolest Eesti ajakirjadest esimeses reas.

„Romaan“ ilmub korralikult kaks korda kuus ja awaldab rahwuswahelises walikus ainult häid ning lai-ale rahwahulgale meeldiwaid romaane, jutustusi, nowelle ja luulet.

„Romaan“ annab ülewaate maailma rahwaste kirjandus-
sest. Kolme aasta jooksul on „Romaan'is“ il-
munud rohkes walikus töid üle 60 rahwuse silmapaistwatelt kir-
janikkudelt. Nii rohkelt ja mitmekesist walikut ei ole ühelgi
teisel Eesti ajakirjal.

„Romaan“ Nr. 1 algasid järgmised haruldaset huiwatwad
ja põnewad romaanid :

H. Courths-Mahler : Iseäralik tingimus ;

Otto Höcker : Kullakuninga kimbatas ;

L. R. Stevenson : Pudelikuradike (Hawaii saartelt) ;

Sven Elwestad : Daam ratastoolil, algas nr. 4.

Peale selle igas numbris hulk lühemaid nowelle ja jutustusi.

Saksa kirjanik H. Courths-Mahler on „Romaani“ lugeja-
tele hästi tuntud tema põnewusega oodatud romaanidest : „Laane
laul“, „Armastuse okaste“ ja „Sinust küll ei lahku
ma!“

Ja kes ei tunne Sven Elwestadi „Musta tähte“ ja „Kullikisa!“

„Romaan“ on soliidne laiade hulka de aja kiri,
mida loeb kogu rahwas.

Igas numbris hind mõistatus, mis pakub palju huwi nii noo-
rele kui wanale.

Tellimine kestab edasi. Kõik numbrid on weel saada.

TELLIMISHINNAD :

Aastas (24 nr.) . . .	Mk. 750.—	2 kuus (4 nr.) . . .	Mk. 160.—
1/2aastas (12 „) . . .	„ 400.—	1 „ (2 „) . . .	„ 80.—
1/4 „ (6 „) . . .	„ 225.—	üksiknumber . . .	„ 40.—

Tellimist wõtawad wastu ilma iga lisamaksuta kõik postkonto-
rid, ja rmtkpl. Üksiknumbrid müügil lehemüüjate juures, rmtkpl. ja
raudteekappides.

„ROMAANI“ talitus,

Tallinn, Müüriwähe tän. nr. 16.